

KARIZMATSKI SEMINARI U SVJETLU PLURALIZMA U CRKVI

Milan ŠPEHAR, Rijeka

Sažetak

Već smo po naravi stvari različita ljudska bića. Razlikujemo se po vanjskome i unutarnjemu »izgledu«. Za Pavla to ne samo da ne predstavlja problem, nego je ta svekolika različnost jedina mogućnost da budemo *jedno tijelo* (usp. 1 Kor 12). To nas povezuje, ali i razjedinjuje. Između težnje biti pod svaku cijenu različit (diferentizam) i težnje biti pod svaku cijenu isti (uniformizam) postoji most koji se zove dijalog u pluralnosti.

U prošleme stoljeću u Crkvi su počeli nicati razni pokreti, gibanja, seminari koji bi htjeli probuditi ono što je u klasičnom pastoralu uspavljivalo i ljude udaljavalo od vjere i prakticiranja vjere. No postoji također činjenica da se nova gibanja u Crkvi još uvijek nisu ukorijenila u mjesnu Crkvu. Neki bi htjeli biti paralelna Crkva, mnogi nude nove oblike duhovnosti mimo već postojeće mjesne Crkve. Papa odaje veliko priznanje tim suvremenim gibanjima u Crkvi, ali im napominje kako su i oni sami još uvijek na putu. Vatikan se je s tim gibanjima u posljednjih nekoliko godina ozbiljno pozabavio, kao i neke nacionalne biskupske konferencije. No još nije došlo nigdje do osobnoga suočavanja između onih koji svakodnevno djeluju u pastoralu i katehiziranju i onih koji nude seminare ili pripadnost određenom pokretu, često puta mimo, a nerijetko i na štetu pastoralu i kateheze u mjesnoj Crkvi.

Pokreti i gibanja imaju svoje velike pozitivnosti, kao i puno negativnosti koje neće moći ukloniti bez dijaloga sa svima onima koji pokretima ne pripadaju. Ostaje ono što hijerarhija Crkve na svakome mjestu naglašava: uključenje gibanja, pokreta, grupa, seminaru u konkretnu mjesnu Crkvu. To se može postići samo putem dijaloga, što je također jedan dugi put. Valjalo bi ponovno teološki promisliti značenje nekih riječi koje ovi sa sobom nose: karizma, čudo, ozdravljenje. Različnost je moguća samo onda kad idemo zajedno unutar jedne Crkve.

Ključne riječi: hijerarhija, karizma, čudo, ozdravljenja, dijalog, pluralnost, novo.

Dijalog – put prema pluralnosti

»Živi dijalog često dozvoljava da se bolje razumijemo te čini da uči i onaj tko treba poučavati, jer u dijalogu u biti nema unilateralnoga odnosa, gdje samo jedan pita a drugi odgovara, nego učimo odgovarajući i poučavamo postavljajući pitanja«,¹

¹ Cit. u: PONTIFICIUM CONSILIUM PRO LAICIS /PCL/(izd.), *I movimenti ecclesiali nella sollecitudine pastorale dei vescovi*, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano, 2000., str. 223.

kaže na početku svojega razgovora kardinal Ratzinger u svezi s problematikom »Pokreti, Crkva, svijet«, s kojom se je na poseban način pozabavio seminar koji su organizirali zajedno Papinsko vijeće za laike u suradnji s Kongregacijom za biskupe i Kongregacijom za nauk vjere na temu: »Crkveni pokreti i nove zajednice u pastoralnoj skrbi biskupa«.²

Koliko se god Crkvi predbacivala, često puta s pravom, uniformiranost u razmišljanju (teologija), u odgoju i ostalim područjima, koliko god svaka redovnička zajednica ima svoju »uniformiranu« uniformu (odoru), upravo se tu pokazao pluralizam u Crkvi, jer je ona od prvih početaka dopuštala i gajila različite načine življenja kršćanstva koji su bili obogaćenje za Crkvu, ali su imali i svojih devijacija. Crkva je oduvijek imala različite naglaske na život po evanđelju koji su radali različitim aktivnostima ne samo unutar Crkve i za Crkvu, nego i za dobro cjelokupnoga društva.

Pluralizam u Crkvi, dakle, nije jedna novina, nego sadašnji je pluralizam različit od nekadašnjega jer je posljedica razvoja. Crkva nije statična nego dinamična.

Možda bi bilo bolje govoriti o pluralnosti u Crkvi budući da u svim jezicima završetak riječi na »izam« ima negativnu konotaciju. Ali s druge strane, što se tiče karizmatičkih gibanja u Crkvi, u kojima se nalaze pokreti i seminari, očito je još uvijek na mjestu ostaviti ovo nazivlje jer pluralnost ipak sadrži u sebi nešto posve pozitivnoga, do čega u Crkvi još nije došlo što se tiče suvremenih karizmatičkih gibanja. Još smo mi u dva dosta različita tabora, od kojih svaki sebe oboručava što je moguće bolje protiv drugoga tabora (nećemo ga nazvati neprijateljskim, jer se ne stvaraju tabori samo među neprijateljima koji su uvijek spremni na borbu, nego ih ima i u obitelji, i tjelesnoj i duhovnoj). Tek se dijalogom može stvoriti put prema pluralnosti koja u sebi sadrži istinski suživot, baziran na međusobnom obogaćivanju, na bezuvjetnoj međusobnoj suradnji u kojoj nema mjesta ni osjećaju konkurencije, zato što imamo zajedničko središte. Ne valja paziti da je evanđelje, da je Isus također zajedničko središte svim kršćanima, a ipak još ne možemo na tom području govoriti o pluralizmu odnosno pluralnosti u jednoj Crkvi. Pokreti i seminari odvijaju se u jednoj Crkvi, u kojoj se oni ili oduševljeno prihvaćaju ili oduševljeno odbijaju, ili pak postoji prema njima indiferentnost kao da ih nema. A ipak su tu! Kao izazov i traženje odgovora.

² Sva su izlaganja o toj problematici objavljena u gore navedenoj knjizi. U njima se vidi različnost razmišljanja biskupa u svijetu prema tom fenomenu: od gotovo potpunoga odbacivanja ili skepse, do potpunog prihvaćanja svih suvremenih gibanja u Crkvi bez ikakvih pitanja ili kritike. Nije mali broj biskupa koji žele uspostaviti dijalog izražavajući svoje kritičke stavove i sumnje naspram nekih pojava unutar pokreta i gibanja u Crkvi.

Crkva s gibanjima u svojoj sredini, bilo kao pokreta bilo kao seminara, do pluralnosti još nije došla i ne čini se da je put do toga lagan niti je cilj još dovoljno blizu, a niti je jasan.

Uglavnom još uvijek radimo svaki na svom području, jedni mimo drugih i/ili jedni protiv drugih, svaki sa »svojim« karizmama kao da karizme nisu u službi samo *jednoga*, a to je izgradnja *jedne* Crkve.

Upravo ne pluralizam nego pluralnost u Crkvi ne dozvoljava – ni s jedne ni s druge strane (koliko god bi to ponekad i jedna i druga strana priželjkivala sa sebi svojstvenim pravom) – da se jednim dekretom dade zabrana gibanja ili jednim dekretom dade zapovijed prihvaćanja gibanja. Takvim jednim činom stvaramo samo neprijateljstvo između pobjednika i pobijeđenih.

Valja poći putem dijaloga koji polazi od iskrenosti (ipak najteže kreposti!) i ne bježi ni od kakve kritike niti prihvaćanja kritike. I on je težak, jer ne trpi recepte i ustaljena pravila (inače ne bi bio dijalog). »Živimo u globalnom selu revolucije komunikacija, ali sve nam više nedostaje komunikacija među osobama. U odnosima među osobama ne uspijeva se nadići osjećaj otuđenosti i indiferentnosti, neprijateljstva i isključivosti – što je dominirajući faktor na svjetovnom području.«³ Očito da Crkva u svijetu živi te iste muke u svom dijalogu.

I – I

Dijalog ne podnosi ili-ili, nego nužno traži i-i, to znači i pozitivnosti i negativnosti. Crkva je u svijetu i transcendirajuća. Ona je sveta, ali ima i svoje pogreške, jer je sastavljena od ljudi koji u sebi nose svetost i grješnost (ne da su jedni sveti, a drugi grješni!). Ona ima objektivne istine, ali i subjekte koji te istine primaju (na način subjekta ili na subjektivistički način). Dok je nekad bila tendencija i u Crkvi i u svijetu da pojedinac ne treba misliti i da nije važno, naspram objektivnim istinama, što on misli, danas se na mnogim mjestima subjektivnost izjednačuje s individualističkim konzumizmom, s korisnošću religije za svoje osobne frustracije.

Gibanja u Crkvi ne niču iz pokreta i seminara, nego su oni plod gibanja Crkve, jer su (dok god su) oni sami dio Crkve. Crkva u svom gibanju osjeća onu staru potrebu da se mora stalno reformirati. Ta reforma danas može biti na mističnom području Crkve, na naglašavanju individualnoga obraćenja i na političko-socijalnom angažmanu.⁴ Sva su ova gibanja dobra i legitimna dok se ne pretvaraju u grupe samoobrane, odnosno u grupe koje apsolutiziraju svoje djelovanje kao jedino

³ Usp. PCL, *Nav. dj.*, str. 59.

⁴ Usp. B. SECONDIN, *I nuovi protagonisti. Movimenti, associazioni, gruppi nella Chiesa*, Ed. Paoline, Cinisello Balsamo, 1991., str. 136-141.

dobro i spasavajuće. Najveći je problem »integriranja ovih 'mnogovrskih iskri' koje vraćaju, pod utjecajem Duha, u hod vjerničke zajednice«. ⁵ Ta vjernička zajednica već postoji u obliku lokalne Crkve u biskupiji i župi.

Ne može se ići mimo nje kao da ne postoji. Također se ne može ići mimo teologije. Ide li se mimo prve (koliko god nedostataka i zastarjelosti u njoj bilo), radimo paralelno jedni pored a protiv drugih. Ide li se protiv druge, nijećemo njeno ontološko a ne vremensko značenje. Stvaranje duhovnosti bez teologije nije daleko (mnoge prakse pokazuju da je jednako) od stvaranja duhovnosti bez Boga (koja je, uostalom, već odavno stvorena). ⁶

Mi ne možemo pokretima i seminarima u Crkvi osporiti da se postižu obraćenja u većemu broju i brže negoli s radom u župama na klasičan način, no svjesni smo toga da masa ljudi koja dolazi na seminare ostaje ista te da su opet samo pojedinci koji se doista »probude« na obraćenje i onda traže put do Boga. Također ne možemo zanijekati da su nam župe u mnogočemu »klasične«: više su se pretvorile u »servise« za sakramente. Ali tamo gdje župna zajednica radi sa svojim župnim i financijskim vijećem, karitativnom grupom, molitvenom ili biblijskom zajednicom, tamo valja priznati da je ono gibanje u Crkvi, odnosno gibanje Crkve, u pravom smislu riječi, i bez pokreta i seminara. Ne možemo zanijekati da iz pokreta dolazi određeni broj duhovnih zvanja, ali ne možemo reći niti u postotcima da većinom dolaze odatle znajući da su mnogi pokreti (npr. neokatekumeni, fokolarini) internacionalni, kao što ne možemo zatvoriti oči pred nizom problema koje ima i biskup i redovnički poglavar i vođa pokreta s onima koji pripadaju i jednim a drugima. Ne možemo zanijekati da su na ovim stranama kršćani u većini, ali samo kao statistički podatak. To se ne odražava na evangeliziranje gospodarstva, politike, medija. Ali to se ne događa niti uz pomoć pokreta i seminara. Svjesni i savjesni kršćani su u manjini i na jednoj i na drugoj strani. ⁷ Dok vjera fascinira, bez promjena društvenih struktura, onda smo još uvijek daleko od vjere koja premešta brda. ⁸

⁵ B. SECONDIN, *Segni di profezia nella Chiesa*, Edizioni O.R., Milano, 1987., str. 7.

⁶ Dovoljno je vidjeti razne alternativne »vjerske« nazore koji dolaze s azijskog Istoka i propovijedaju o takvim potencijalima u čovjeku (željci ih probuditi tehničkim sredstvima) da je Bog tu jednostavno suvišan. Propovijedanje transcendentalne meditacije (i njoj sličnih »tehničkih« meditiranja) da će putem njihove tehnike čovjek jače prihvatiti svoju religiju lažno je. Usp. H.-J. BECKERS – H. KOHLE, *Transzendental Meditation*, u: H.-J. BECKERS – H. KOHLE (izd.) *Kulte, Sekten, Religionen*, Patloch, Augsburg, 1994., str. 317-322.

⁷ Usp. B. SECONDIN, *Segni di profezia nella Chiesa*, str. 12.

⁸ Mislimo na mnoge propovjednike »koji obećavaju čuda, ekstatična iskustva itd., veoma slični prorocima ideosinkrazistima koji dominiraju u sektama«, kaže B. SECONDIN (*Segni ...*, str. 13), govoreći o SAD-u, što se može primijeniti ne samo na Europu u cjelini, nego i na Hrvatsku: radi se o domaćem i »importiranom« fasciniranju vjerom; često puta i ništa više ...

Ostaje, dakle, uvjerenje: puno dobra učine ili mogu učiniti pokreti i seminari (ali samo kad rade u sklopu cijele Crkve, sa strukturama župe i teologije, mijenjajući tako i sebe i utječući na mijenjanja na župi i nazora ili naglasaka na teologiji), ali nisu sva gibanja takva i nije sve dobro i nije sve karizma koja proizlazi od Duha Svetoga.⁹

Danas se na svim područjima govori o nužnosti planiranja i programiranja za uspješno djelovanje. Isto se traži u Crkvi od svake lokalne Crkve. Uvjet za dobro pastoralno djelovanje je programiranje i planiranje, i to tako da u tome sudjeluje cijela zajednica, bilo direktno bilo preko svojih predstavnika. Seminari, pokreti i ostala gibanja u Crkvi, činjenica je, postoje. Negdje i oni moraju biti »smješteni«. Nisu li pozvani biti i djelovati unutar plana i programa lokalne zajednice? Ne radi se o uspješnosti ovoga ili onoga seminara ili ovoga ili onoga pokreta ili pak ove ili one grupe, nego se radi da *svi* posluže kršćanskom oživljavanju i življenju lokalne Crkve, koja su pluća za življenje univerzalne Crkve.

Crkvena hijerarhija u dijalogu s pokretima

Točno je da je suvremeni čovjek, pod utjecajem razvoja cjelokupnosti ljudskoga življenja, došao do osjećaja da je previše toga u Crkvi statično, da je Crkva često puta sastavljena iz pasivnih slušatelja, da se kateheza svodi samo na poučavanje vjerskih istina. Ostaje prazna druga dimenzija kod čovjeka. Kako će ta vjerska istina nositi njega, kako će ona utjecati na njegov život? Nedostaje formiranje ljudi – ne samo pojedinca nego grupe – da i sami su-osjećaju, slušaju riječ Božju koja govori *njima* i da na nju osobno odgovaraju. Imamo li uopće ljudi koji bi bili formirani za takav vid pastorala (i svećenici, i redovnice, i laici)? Čovjek je danas gladan osobnoga iskustva Boga i želi ga izraziti gestama i emocijama te želi da njegova molitva uistinu bude *njegova*. On želi doći do rije-

⁹ »Mnogi su kršćani preko pokreta otkrili Boga i Isusa Krista, slast molitve i susreta s Bogom, radost vjere i ponos biti kršćani. Poduzeli su put obraćenja koji je duboko izmijenio njihov život. Postali su svjesni svoga kršćanskoga identiteta i zadataka koje vjera sa sobom donosi. Posvetili su svoj osobni život apostolatu i kršćanskom animiranju u svijetu. Otkrili su i razvili osobni poziv u svećeništvo, u redovnički život i u posvećenje (sebe) Bogu u svijetu. Ako se drvo treba prosuđivati po plodovima, treba zaključiti da suvremeni crkveni pokreti jesu znak posebnoga izljeva Duha na Crkvu našega vremena, da su 'pokazatelj Duha i snage (Božje)' (1 Kor 2,5).

To očito ne znači da su 'svi' pokreti i 'sve' u pokretima plod djelovanja Duha Svetoga. Ako ova pojava ustvari u svojoj globalnosti je objava Duha, nije u svim oblicima u kojima se ona (pojava pokreta) povijesno pokazuje. Djelovanje Duha križa se s djelovanjem ljudi koji nisu uvijek poučni Duhu ili olako drže da od Duha dolazi ono što, naprotiv, dolazi od njih i donosi znakove njihovih ograničenosti i njihovih slabosti.« B. SECONDIN, *Segni di profezia nella Chiesa*, str. 273.

či i preuzeti riječ. No ne zaboravimo da smo ono što je naše *u-svojili*, a ne jednostavno kod sebe našli. Tako i svaku dogmu Crkve možemo *u-svojiti*; onda je ona naša, nas kao subjekta.

Mnogi pokreti razvijaju u svojim grupama – i nude ljudima – upravo tu postavljaju i još uvijek zapostavljenu dimenziju: da osjetim da je nešto doista moje i da ja tu mogu doći do izražaja. Seminari djeluju upravo s tom i u toj dimenziji. Nedostaje jedna druga bitna komponenta koju se ne smije razvijati poslije ove, nego zajedno s njom i unutar nje i dogmatskih istina, jer inače se ova, kao što praksa obilno dokazuje, razvodnjava na stvaranje zlatnoga teleta, a Boga se pretvara u pospanoga Baala kojemu treba što glasnije vikati ne bismo li ga probudili. Pritom lideri znaju jako dobro magičnu formulu buđenja boga Baala koji se na izgovaranje njihove magične formule odmah probudi i spreman je *na usluzi* lideru.

Mogli bismo reći da pokreti i gibanja *u* Crkvi nisu nikli kao posljedica statičnosti, pasivnoga slušanja, nego se je pasivno slušanje dinamično pretvaralo u osobni posluš Bogu, koji se nikad ne može zaustaviti na suodnosu ja-ti, već se nužno širi na »mi« koje stvara zajednicu i zajedništvo svih. Gibanja *u* Crkvi nisu nikla kao revolucija unutar Crkve, buđenje lidera i liderstva koje su opomena i savjest i vođe masi *u* Crkvi, nego je to buktanje Crkve same, ukoliko proizlazi iz osjećaja suodgovornosti. Iz su-življenja.

Upravo je veliki nedostatak pokreta i seminara manjak odgajanja za suodgovornost ne toliko prema Crkvi nego *u* samoj lokalnoj i univerzalnoj Crkvi.

Crkva pokrete i seminare ne želi anatemizirati niti zabraniti, nego, uočavajući pozitivne ljudske i duhovne dimenzije, stvoriti u njima osjećaj i življenje odgovornosti za cijelu Crkvu. Crkvena hijerarhija vodi brigu o svima, onima koji pokretima pripadaju i onima koji nijednom pokretu ne pripadaju, a koji nisu manje važni i manje sveti te onima koji na seminare dolaze i onima koji na njih ne idu jer osjećaju (dakle, i ovi drugi imaju osjećaje!) da Crkva ima toliko bogatstvo *u* svojoj svakodnevnoj liturgiji da im nešto drugo nije potrebno (to »drugo« nije odmah i znak da je to nešto »više«).

Stoga, kako bi bilo kad bi netko uzeo djecu i išao ih ozdravljati i poučavati, a bez ikakvoga prethodnoga *dobro* razrađenoga plana s roditeljima? Nije li to slika sa seminarima kod nas? Činjenica je da, osim što ih biskup dozvoli ili ne dozvoli, osim ljepljenja plakata po župama i gradovima i ponude svećenicima da dođu na taj seminar, eventualno koncelebrirati ili ispovijedati, nema nikakvoga prethodnoga dogovora s onima koji su direktno odgovorni za povjerene im vjernike. Zato i jesu slabi rezultati: crkve su opet prazne kao i prije dok masa čeka na opet neki slijedeći seminar (na kojemu se župa gotovo i ne spominje).

Vatikan je prvi počeo sustavno tražiti rješenja i putove dijaloga, svjestan toga da Crkva pripada i da Crkvi pripadaju i jedni i drugi. Teolozi su se počeli

ozbiljno baviti tematikom pokreta. Doduše, teolozi njemačkog govornoga područja kao da ignoriraju tu tematiku, kao da se tamo osjeća da nema smisla »gubiti vrijeme« na takve stvari jer ima puno važnijih stvari u teologiji. Talijanski teolozi i Talijanska biskupska konferencija nisu ostali indiferentni i temi pristupaju dovoljno ozbiljno i kritično. Sve se zadržava i veže uz pokrete, o tzv. karizmatiskim seminarima nema niti spomena. Ipak su oni iznikli iz suvremenih potreba i gibanja u Crkvi. Mi ovdje, govoreći o karizmatiskim seminarima i dijalogu u Crkvi, ne možemo ne govoriti o pokretima.¹⁰ Cilj jednih i drugih je isti: obnova iznutra, s time što pokreti inzistiraju na pripadnosti grupi. I jedni i drugi se služe uvjerljivošću i zahtjevnošću. Dok je u pokretu naglasak i usmjerenost na pojedincu i njegovom obraćenju ili putu obraćenja na kojemu će mu vođe biti pratnja, na seminarima je okrenutost masi i masovnom ili kolektivnom obraćenju, bez puta obraćenja i bez onoga tko će ih dalje pratiti na putu obraćenja, jer se je ono uglavnom dogodilo na seminaru, na kojemu su već sve molitve za sve vrste iscjeljenja izmoljene.

Pogledajmo što je crkvena hijerarhija u posljednje vrijeme u dijalogu s pokretima i uopće gibanjima u Crkvi učinila.¹¹ Ni ovdje se nigdje ne spominju nikakvi karizmatiski seminari. Je li to zbog toga što Crkva tu riječ namjerno ne želi primijeniti samo na jednu osobu, grupu, čin ili tih seminara u drugim zemljama nema kao u Hrvatskoj, u kojoj je u zadnjih nekoliko godina došlo do inflacije tzv. karizmatiskih seminara?¹²

Španjolski biskupi 1978. godine izdaju dokument pod naslovom »Crkveno zajedništvo« u kojemu postavljaju temeljne pozitivne i negativne kriterije za gibanja i pokrete u Crkvi, kriterije koji će se kasnije često puta ponavljati i nadopunjavati. Pozitivni kriteriji bi bili: uzajamno i iskreno poznavanje, pripadnost grupi, suodgovornost, kreativnost, dinamičnost, proročki duh, vjernost. Među

¹⁰ Seminari spadaju u pokrete u smislu gibanja u Crkvi. Određeni se ljudi – vođe, lideri – giblju, gibajući druge. Prema tematici i pokrete i seminare možemo svrstati u nekoliko kategorija: kršćanske inicijacije, kršćanske formacije, apostolata itd. Usp. A. FAVALE, *Movimenti ecclesiali contemporanei. Dimensioni storiche teologico-spirituali ed apostoliche*, Las, Roma, 1991., str. 15-17.

¹¹ Interesantno je da knjiga o seminaru biskupa u Vatikanu 1999. god. u svezi s pokretima već u naslovu govori o »crkvenim pokretima«, a ne o *karizmatiskim* pokretima. Već se time daje do znanja da je karizma puno širi pojam nego što si ga prisvajaju pokreti i pojedinci i da svaki pokret i sve što čini određeni lider nije karizma. Pod riječju »pokreti« danas se sve više podrazumijeva puno više toga nego što nam žele ponuditi oni koji se sami rado nazivaju pokretima. Osim duhovnih (bolje je to nego reći »karizmatiski«) imamo pokrete koji se mogu svrstati u: pragmatično-političke, socijalno-crkvene, kulturne itd. Usp. A. FAVALE, *Nav. dj.*, str. 18.

¹² U nekoliko posljednjih godina našu je domovinu posjetilo nekoliko »karizmatiskih lidera«; posebno je u posljednje dvije godine po Hrvatskoj održavao seminare p. James Manjackal. Ima i domaćih lidera koji su vodili ili vode seminare, od kojih su najpoznatiji T. Ivančić i Z. Linić.

negativne ubrajaju: narcizam, getoizacija, privatizacija, nedostatak jedinstva s biskupijom i biskupom, nestrpljivost i nestalnost.¹³

Francuski biskupi za Internacionalni euharistijski kongres 1981. god. pišu da je euharistija usko povezana s karitativnim djelovanjem te se ne može u isto vrijeme gajiti pobožnost prema njoj, a ne vidjeti brata u potrebi, odnosno, kako doslovno kažu, »ne postati kruh koji se lomi za novi svijet«. Sve je to zato da bi se podsjetilo sva gibanja u Crkvi na ispravno slavljenje sakramenata i na ispravnu duhovnost koja mora ići u praksu.

Talijanska biskupska konferencija 1983. protiv je paralelnih euharistijskih slavlja koja se počinju slaviti u raznim grupama (i na raznim seminarima).¹⁴

U Rimu je 1987. godine bila održana biskupska sinoda za laike pod naslovom »Poziv i misija laika«, gdje se je raspravljalo o pokretima i grupama. Već se je tu vidjela dosta velika različenost u razmišljanjima koja je dovođila i do polemika. Nadbiskup Cordes agresivno je zastupao pokrete, gotovo predbacujući biskupima nepovjerenje prema gibanjima u Crkvi kao da bi im oni oduzeli njihovu ulogu »glavešine u biskupiji« te završio govoreći o novome vinu koje će poderati stare bačve. Kardinal Martini mu se suprotstavio govoreći da Crkva nije zastarjela bačva nego nova mješina. On zahtjeva, zajedno s kardinalom Lorscheiderom, više suradnje gibanja i pokreta s lokalnim pastoralom i manje intimizma. Mons. Policarpo vidi potrebu suradnje između karizmi i služba u Crkvi. Na cijeloj se sinodi zapaža da sudionici nisu pokazali entuzijazam što se tiče autonomije u djelovanju i pastoralu grupa i pokreta. Previše inflacije riječi karizma. Osjeća se potreba boljšega tumačenja riječi »karizma« i »eklezijalnost«. Zaključak je sinode da je kriterij autentičnosti gibanja i pokreta »skladna integracija u lokalnu Crkvu kao pomoć u njenoj izgradnji, u ljubavi s njenim pastirima«. Župa ovdje ostaje kao »primarno mjesto« pripadnosti Crkvi. Traži se sprječavanje polemičkih i elitističkih tendencija.¹⁵ Uopće je naglašena premala i preslaba suradnja pokreta, gibanja, seminara s lokalnim svećenicima¹⁶ i previše je naglašavanja posebnosti i »novoga«, kao nečega čega prije nikad nije bilo, kod pokreta i u novim gibanjima u Crkvi. Neki pokreti i lideri, vođe pokreta (ili seminara) »ne bi se zadovoljili obnovom teologije, nego stvaranjem nove teologije, možda drukčije. Ne bi se zadovoljili stvaranjem 'druge' Crkve s dahom obnove Duha, nego stvaranjem 'druge' Crkve s apsolutnom karizmatičkom pretenzijom ...«¹⁷

¹³ Usp. B. SECONDIN, *Segni di profezia nella Chiesa*, str. 212-213.

¹⁴ Usp. *Isto.*, str. 234-236.

¹⁵ Usp. B. SECONDIN, *I nuovi protagonisti*, str. 44-48.

¹⁶ Usp. J. CASTELLANO, *Carismi per il terzo millennio*, Ed. OCD, Roma Morena, 2001., str. 32.

¹⁷ Kardinal A. SUQUA, nadbiskup Madrida, u: *Isto*, str. 84.

Na ovome mjestu nećemo se pozabaviti sa svim interventima koji su se dogodili na spomenutom seminaru za biskupe u Rimu 1999. god. u svezi s crkvenim pokretima, a kojemu su prethodile gore navedene nacionalne sinode, nego samo želimo spomenuti neke točke.

Ono što mons. Sarah, nadbiskup iz Gvineje, spominje za pokrete važi doslovno za seminare: treba suosjećati s Crkvom, djelovati u potpunom zajedništvu s biskupom (to nije puko traženje i dobivanje dozvole za održavanje seminara na području jedne biskupije!) te, da bi se zadržao ekvilibrij, treba izbjegavati svaku spektakularnost, kočiti pretjeranu zanesenost za čuda, govorenje u jezicima, za preglasnu molitvenu atmosferu. Osim toga on traži prihvaćanje i razvijanje drugih »plodova Duha«: ljubav, radost, mir, dobrotu, pouzdanje u druge.¹⁸ Ne treba posebno naglašavati da se ovo jednako tiče seminara. Pokrete (i seminare) treba pratiti, i to ne tako da se bude njima na usluzi, nego da surađuju s onima koji su već tu i koji tu ostaju.¹⁹ I na ovome seminaru, i pored uvodnoga papinoga govora koji je prožet simpatijom i ljubavlju za pokrete i gibanja u Crkvi – ne isključujući davanje poticaja istima u smislu zadataka – bilo je dosta intervenata biskupa koji još uvijek sa skepsom gledaju na ta gibanja, ne iz straha pred nečim novim nego uočavajući još uvijek nedovoljnu njihovu konkretnu suradnju i rad na području lokalne Crkve: biskupije i župe. I danas im se, osim nedovoljne suradnje koju biskupi stavljaju na prvo mjesto, predbacuje njihov ekskluzivizam i elitizam.

Posebno je zamjetljiv razgovor biskupa s kardinalom Ratzingerom. U tom razgovoru kardinal također spominje poteškoće koje nisu riješene i, za razliku od nadbiskupa Cordesa, nejasnoće koje još nisu pojašnjene. Prije svega »... pastiri su oni koji trebaju garantirati crkvenost pokreta. Pastiri nisu samo osobe koje obavljaju neku dužnost, nego oni sami jesu karizmatici ...«²⁰ Čak ovdje spominje pismo pape Ivana Pavla II. nadbiskupu Cordesu u kojemu papa »otvoreno kaže da je biskup posljednji sudac«²¹, očito opet radi inzistiranja nadbiskupa Cordesa da se na neki način biskupe »prisili« da moraju prihvatiti pokrete (isto bi rekao za seminare). Ratzinger je već prije, pokazujući određenu simpatiju prema pokretima, rekao: »Naravno, svi ovi pokreti potiču i neke probleme. Sa sobom nose, u većoj ili manjoj mjeri, i opasnosti.«²² U nekim »manjim pokretima«²³ ili gibanji-

¹⁸ Usp. PCL, *Nav. dj.*, str. 124.

¹⁹ Usp. *Isto*, str. 131.

²⁰ J. RATZINGER, u: *Isto*, str. 223.

²¹ *Isto*, str. 230.

²² J. RATZINGER, *Razgovor o vjeri*, Verbum, Split, 1998., str. 38-39.

²³ Makar se ne kaže eksplicitno, čini se da se pod nazivljem »manji pokreti« podrazumijeva i ono što se u nas zove tzv. »karizmatički« seminari, obnova u Duhu itd. Ali isti problem važi i za »velike pokrete«.

ma umnažaju se, tobože spontano, vidioci i slušatelji poruka, inflacija karizme i pseudomistike.²⁴ Kardinal Ratzinger isključuje u dijalogu i susretima s pokretima i raznoraznim gibanjima u Crkvi nalaženje dijalektičkoga rješenja između karizme i institucije, kristologije i pneumatologije, hijerarhije i proroštva.²⁵

Što se pak samoga nadbiskupa Cordesa, kojega opominju i papa i Ratzinger, tiče, on je možda najjasniji kad u svojoj knjizi o pokretima optužuje svaku lokalnu Crkvu kojoj je na čelu biskup, naziva fobijom odbijanje pokreta, govori o neprijateljstvu prema svakom obliku subjektivnosti, o želji da se bude gospodari u svojim župama pa se stoga pokrete i gibanja ne prihvaća jer oni provociraju, uznemiravaju, za nj su isključivi svi oni koji ne prihvaćaju ništa novoga što se u Crkvi događa, crkveni lokalizam je teološka i pastoralna zabluda. Ironično optužuje svakoga onoga tko pokretima i gibanjima bilo što predbacuje i tko traži da se uključe u rad župe i biskupije, koja je, sa svojim strukturama, za njega »Prokustov krevet«; pluralnost se ne prihvaća jer je zahtjevna, jer smo navikli na određenu duhovnu formu na koju bismo htjeli prisiliti druge, nismo spremni biti različiti jer volimo uniformiranost; tko to novo u Crkvi ne prihvati, trebat će ga nametnuti odozgor onima koji su još zatvoreni u svoj tradicionalni način življenja, jer, po njemu, nova evangelizacija je započela s pokretima i gibanjima u Crkvi te se ta nova gibanja mogu udruživati i izvan zastarjelih i nedjelotvornih struktura župe (što oni od početka i čine!).²⁶ »Poruka treba navjestitelja, evangelizacija evangelizatora«,²⁷ poručuje nadbiskup Cordes, videći u tome potrebu pokreta (sigurno i seminara) ne potvrđujući niti jednom riječju da to oni koji su u pastoralu čine, i to mnogi s uspjehom, i bez pripadanja pokretima ili gibanjima u Crkvi i ne pitajući se uopće što to onda pastoralni djelatnici na župama rade ako pokretima ne pripadaju. Isti je nadbiskup polemizirao s kardinalom Martinijem, kardinalom Ratzingerom, kardinalom Lorscheiderom (Brazil), biskupom Policarpom (Portugal), teologom Brunom Forte.

Kad govorimo o odnosu pape Ivana Pavla II. prema pokretima i svim pobožnim ili duhovnim gibanjima u Crkvi, onda moramo biti veoma pozorni da njegove riječi ne izvadimo iz konteksta. Činjenica je da to, počam od nadbiskupa Cordesa pa do lidera i člana svakog pokreta i svakog gibanja u Crkvi (seminari, hodočašća na mjesta Marijinih ukazanja, razni oblici tzv. duhovne terapije) svi koji su u tome ili na to gledaju samo s pozitivnošću koriste – i iskorištavaju – papu i papine riječi kao neoborivi dokaz da je on na njihovoj strani, da ih on protežira i više nego preporuča svima u Crkvi, počam od biskupa do svećenika u

²⁴ Usp. J. CASTELLANO, *Nav. dj.*, str. 187.

²⁵ Usp. J. CASTELLANO, *Nav. dj.*, str. 126.

²⁶ Usp. P. J. CORDES, *Nav. dj.*, str. 208-212.214.218-224.

²⁷ *Isto*, str. 247-248.

župnome pastoralu (jedino još dosad nitko nije eksplicitno uperio prst u teologe i teologije da pokretima i gibanjima prilagode svoje programe i poučavanje).

Kad je papa počeo sazivati *zajedno* sve velike pokrete, onda je prije svega želio da se oni međusobno upoznaju i da oni međusobno počnu surađivati. Naime, često se u praksi događa da jedan pokret ustaje protiv drugoga i da jedan drugome niječe karizme, duhovnost, pripadnost Crkvi, djelovanje u Crkvi. Pokreti se međusobno nisu poznavali niti sastajali, a kamoli da bi zajedno surađivali. Pokreti do danas sve te susrete tumače drugačije: njihovo okupljanje i dolazak pape k njima dokaz je da ih papa *priznaje*, iz čega slijedi da su *elita* koju sva Crkva treba prihvatiti i pridružiti se pokretima. Tako ispada kao da pokreti nisu na službi lokalne Crkve i svih onih koji u njima nisu, nego obrnuto, svi su ostali na službu pokreta, u koje kad-tad svi će ostali biti na bilo koji način primorani ući. Traži se od *onih drugih* suradnja s pokretima, ne obrnuto.²⁸

Ne možemo zanijekati papinu naklonost prema pokretima i svim gibanjima u Crkvi.²⁹ Štoviše, papa u njima vidi novo djelovanje Duha Svetoga. Za njega su oni crkvena stvarnost koju nam je dala Providnost.³⁰ Otvarajući seminar biskupa 1999. godine papa se sjeća svoga susreta godinu dana prije s članovima pripadnicima preko pedeset pokreta i zajednica, što je nazvao »novi Duhovi«, želeći time priznati i prepoznati u razvoju pokreta i novih zajednica »motiv nade za misijsko poslanje Crkve«. Ali i biskupima ponavlja ono što je ovima rekao godinu dana prije (što inače oni ne spominju nigdje!): »... njihova neočekivana novost,

²⁸ Tako se svečanom misom proslavlja odobrenje Statuta neokatekumenskoga pokreta kao da je to evidentan znak ne samo potvrde pravovaljanosti nego i *nužnosti* ovoga pokreta. Pritom se zaboravlja da statut uvijek nešto naređuje i nešto omeđuje. Posebno mi se čini da se pritom zapostavlja druge pokrete koji imaju *jednaku* vrijednost kad su u službi svih. Ne čini mi se da se je na takav način slavilo promociju novoga Kodeksa niti Katekizma Katoličke Crkve, dokumenata koji imaju važnost za cijelu Crkvu i koji su kud i kamo iznad bilo kojega statuta.

²⁹ Papa Ivan Pavao II. često je primao pokrete i njihove vođe i predstavnike te je čak bio u posjetu Internacionalnome neokatekumenskom centru dok neki biskupi i dalje pokazuju određenu rezerviranost posebno prema tome pokretu i načinu njegovoga pastoralu (biskupi Bresce, Milana, Novare, Venecije, Londona itd.). Predbacuje im se da njihovi odrasli koji su prošli itinerarij stvaraju određene zajednice, ali opet ne župne nego mimo njih. Sam je itinerarij »poznat samo u velikim obrisima, ali je obavijen tajnovitošću što se tiče njegovih specifičnih sadržaja« (B. SECONDIN, *I nuovi protagonisti*, str. 87).

»Shvatiti važnost pokreta naravno nije teško za papu. On ima univerzalno poslanje. Niti je teško za nas biskupe jer smo mi ministri jedinstva u biskupiji te smo također, u jedinstvo s biskupskim kolegijem i papom, otvoreni za svijet. Ali se čini da je (to) vrlo teško za svećenike i župnike koji se muče da bi prihvatili zahtjeve pokreta u njihovom planiranju pastoralu i njihovoj liturgiji.« Mons. Carvalheira, Brazil, u: PCL, *Nav. dj.* str. 240.

³⁰ Usp. *Discorso all'Incontro con i movimenti ecclesiali e le nuove comunità*, u: *L'Osservatore Romano*, 1.-2. lipnja 1998., str. 8.

ponekad čak bombastična, ... nije isključila rađanje upitnika, neugodnosti i nape-
tosti. Ponekad je nosila sa sobom preuzetosti i neumjerenosti s jedne strane te ne
male predrasude i rezerviranost s druge strane«. Papa osjeća da se ipak ostvaruje
nova etapa: crkvena zrelost, ali i tu dodaje ono što je rekao godinu dana prije:
»... Što ne znači da su se riješila sva pitanja« budući da je ta zrelost »prije svega
izazov, put kojim treba proći.« Ovaj plan hoda zahtijeva od strane pokreta sve
čvršće zajedništvo s pastirima koje je Bog izabrao i posvetio da okupljaju i po-
svećuju njegov narod ..., te »nijedna karizma ne oslobađa od povezanosti i pod-
ložnosti s obzirom na *pastire Crkve*' (CL 24). Djelovanje pokreta je u davanju, u
okviru zajedništva i poslanja lokalnih Crkava, njihovih karizmatičkih bogatstava
na ponizan i velikodušan način.« Papa i ovdje citira Drugi vatikanski sabor (LG
12) koji izrijeком kaže da sud o ispravnosti karizmi i o njihovom provođenju
pripada predsjedateljima u Crkvi, koji su pak dužni ne gasiti Duha nego sve od-
mjeravati i zadržati ono što je dobro (usp. 1 Sol 5,12.19-21). Papa daje zadatak
biskupima na seminaru da odgovore na pitanja: »Kako prihvatiti ovaj posebni
dar koji Duh daruje Crkvi u našem povijesnome vremenu? Kako ga prihvatiti u
svoj njegovoj važnosti, u svoj njegovoj punini, u svem dinamizmu koji mu je
vlastit?«³¹ To je bila zadaća biskupa na ovom seminaru.³² Za papu »sama Crkva
je 'pokret' koji se upisuje u povijest čovjeka-*osobe* i u ljudsku zajednicu. Pokreti
u Crkvi moraju u sebi odražavati otajstvo one 'ljubavi' iz koje je ona (Crkva) ro-
đena i neprestano se rađa ...«³³ Na Drugom vatikanskom saboru, podsjeća papa
1998. god., Crkva je otkrila svoju karizmatičku dimenziju kao konstitutivnu.³⁴

Najkraće rečeno: papa vidi djelo Duha Svetoga u suvremenim pokretima i
gibanjima, ali ne kao nešto novoga što još nikad nije bilo, nego kao nešto što

³¹ Papa u: PCL, *Nav. dj.*, str. 17-19.

³² Međutim, po svim agresivnim reagiranjima nadbiskupa Cordesa, čini se da je on, sigurno ne
jedini, ipak ovaj seminar i uopće ovu papinu gestu da biskupe svijeta pozove na taj seminar,
na kojemu će glavna tema biti rasprava o pokretima u Crkvi, shvatio kao već gotovu smjerni-
cu pape da svi biskupi u Crkvi pokrete *moraju* prihvatiti (kako će se na jednom mjestu doslovno
izraziti!) i s njima usko surađivati. Ne kaže niti jednom da je prije svega dužnost pokreta,
kako sam papa neprestano ističe, surađivati s mjesnom Crkvom. Papine riječi: »Računam sa
zajedničkim svjedočenjem i suradnjom pokreta« (papa podvukao), koje je pokretima uputio
1996. god., opet im govoreći o njegovoj nadi da će oni »u zajedništvu s pastirima i u suradnji
s biskupijskim inicijativama nositi u srce Crkve svoje duhovno, odgojiteljsko i misionarsko
bogatstvo« (cit. u: P. J. CORDES, *Nav. dj.*, str. 227), nadbiskup će Cordes ove papine riječi
ipak shvatiti samo kao dokaz papine pohvale pokretima, a ne i evidentnog zahtjeva onoga što
oni 1999. god. još neće ostvariti.

³³ Tako monsijor Stanislav Rylko podjeća na papin govor pokretima; cit. u PCL, *Nav. dj.* str.
32-33.

³⁴ Usp. J. CASTELLANO, *Nav. dj.*, str. 128.

izrasta iz konstitucije same Crkve koja je karizmatika.³⁵ Diskrepancija nastaje kad pokreti i gibanja govore o ostvarenosti (»sada već«), a drugi o neostvarenosti (»još ne«). Sam papa stalno spominje da smo još na putu, a kao zadaću svim pokretima i svim gibanjima u Crkvi neprestano stavlja *zajedništvo* s pastirima Crkve.

Još uvijek u Crkvi vlada dosta velika podvojenost između pripadnika grupa i gibanja i njihovih simpatizera, s jedne strane, i onih koji to sve odbijaju (iz objektivnih ili subjektivnih razloga), s druge strane. I danas imamo entuzijazam za i sumnjičavost protiv. Čak su se i za biskupe iznašle riječi – s negativnim nabojem i s jedne i druge strane – nazivajući ih »pokretisti« i »antipokretisti«.³⁶

Pozitivni i negativni aspekti pokreta i gibanja u Crkvi

Premda gibanja u Crkvi nisu donijela ništa novoga što Crkva već prije ne bi imala, njihova je pozitivnost u tome što je prisjetila Crkvu na neke primarne i evanđeoske vrijednosti koje su bile potisnute i potiskivane u pozadinu ili zastrte sekundarnim neevanđeoskim vrijednostima.

Jedna od temeljnih vrijednosti Crkve je, prema 1 Kor 12, 12-30, *zajedništvo*. Ono se u masi vjernika gubi. Očito čovjekova psiha ima i svoje granice. U masi se pojedinac gubi, u manjoj grupi može doći do izražaja. Pokreti »... predlažu njihov način življenja u jedinstvu s Kristom i braćom. Ovdje leži jedna od tajni njihove snage privlačnosti i značenja.«³⁷ U grupama pojedinac dolazi do izražaja, članovi grupe ga poznaju, uvažavaju, znaju njegove potrebe i pritijeću mu u pomoć. Uopće, atmosfera je u grupi obiteljska, s pravima i dužnostima članova. Tako nitko u grupi nije anoniman nego se svatko osjeća kao priznata i prihvaćena osoba. Zna se za potrebe, želje i očekivanja svakoga člana, kao što on zna svoju odgovornost. Bog više nije netko anoniman u mom životu, nego iskustvo Boga i s Bogom iznosim pred zajednicu.³⁸ Ovo je ipak specifičnost grupe, a ne seminara, jer seminari opet čine da se pojedinac gubi u još većoj masi.

Ono što seminari imaju zajedničko s grupama jesu razni načini manifestiranja religioznih osjećaja, participiranje mase, bilo pjesmom bilo raznim drugim gestama (dodir susjeda, pljeskanje), čime masa ne ostaje pasivni slušatelj kao

³⁵ Pravoslavna Crkva ovih problema nema, i to upravo zato jer sebe oduvijek kao Crkvu drži karizmatikom. U njoj Duh Sveti nikad nije bio tako zapostavljen kao u Katoličkoj Crkvi i što se tiče njene liturgije i što se tiče njene duhovnosti i mistike, te je možda to razlog da ta kršćanska Crkva uglavnom u svome krilu nema nikakve duhovne ili karizmatičke pokrete. Usp. B. SECONDIN, *Segni di profezia nella Chiesa*, str. 254-271.

³⁶ J. CASTELLANO, *Nav. dj.*, str. 14.

³⁷ A. FAVALE, *Nav. dj.*, str. 570.

³⁸ Usp. B. SECONDIN, *I nuovi protagonisti*, str. 216.

kod uobičajenog euharistijskog slavlja. Na seminarima je to više psihološko opuštanje dok u pokretima geste imaju dublji i trajniji korijen. Pokreti započinju s izražavanjem osobnoga iskustva vjere, gdje zajednica koja aktivno sluša može pridonijeti pojedincu u rastu u vjeri. Seminari također uzimlju tu gestu, ali je na masovnim skupovima pretvaraju u svjedočenja gdje samo mali broj pojedinaca dolazi do izražaja, a i ta su svjedočenja provjerena prije nego su javno iznesena. Masa sudjeluje u svjedočanstvu tih pojedinaca obično pljeskom, rijetko popratnom zahvalnom molitvom. Osim toga, tu nisu svjedočenja rasta u vjeri (to se i ne može dogoditi u tri dana, koliko obično seminar traje!), nego prvenstveno, ako ne i isključivo, opisi »čuda« koja su se nekome tijekom seminara dogodila. Vođe seminara sami potiču da se donose takva svjedočenja.

»Činjenica je da se najveći dio 'obraćenja' naših dana registrira u ovim pokretima dok naše klasične strukture kao da su vezane uz ulogu ... servisa.«³⁹

Činjenica je da smo u Crkvi dali premalo prostora riječi Božjoj koja želi zahvatiti čovjeka osobno. U grupama riječ Božja iz Sv. pisma dolazi do izražaja. Ona se čita, »lectio divina« postaje kruh svagdašnji i malih laičkih grupa, ne samo strogih samostana, svakodnevna meditacija postaje također dio dnevnoga reda, duhovnost postaje također ono što članove grupe ne mimoilazi.⁴⁰

No ovo ne smijemo shvatiti kao da se to odnosi, osim sjemeništa i samostana, samo na članove raznih pokreta. Pod tom riječju mi danas podrazumijevamo velike pokrete unutar Crkve. Ali gibanja su u Crkvi daleko šira i od pokreta i od seminara. U mnogim župama postoje male liturgijske, biblijske, duhovne, molitveno-meditacijske skupine koje čine isto, i još možda djelotvornije zato što su te skupine još manje. Nažalost, njih nitko ne spominje, na njih se nitko ne osvrće. A ipak su kvasac ...

Negativnosti u pokretima, na seminarima nisu manje uočljive premda ih je u malim bazičnim grupama župne zajednice puno manje nego u velikim skupinama. Upravo su evidentne negativnosti podigle cijelu Crkvu na traženje rješenja koja će pomoći i jednima i drugima.

Temeljni problem je izdvajanje koje se događa na svim područjima: od uobičajenih susreta grupe do izdvojenih liturgijskih slavlja. »... postoji tendencija proklamiranja sebe kao 'Crkve u pokretu', a ne 'pokret u Crkvi'«. ⁴¹

Zajedništvo, koje se toliko gaji u pokretima, nije se prenijelo na župe, već i zbog toga razloga što pokreti župu ne uzimlju ozbiljno u obzir nego žele stvoriti

³⁹ G. DANNEELS, *Evangelizzare l'Europa secolarizzata*, u: *Regno-documenti* 30(1985.), str. 585. Kardinal Danneels riječ »obraćenje« stavlja pod navodne znakove, znajući da je obraćenje dugi put, a ne neki trenutačni osjećaj.

⁴⁰ Usp. B. SECONDIN, *Segni di profezia nella Chiesa*, str. 239.

⁴¹ B. SECONDIN, *I nuovi protagonisti*, str. 153.

određene »personalne župe«. ⁴² Umjesto da ono zajedništvo koje su oni iskusili u pokretu prenose drugima, oni potiču druge da zažive to njihovo zajedništvo, ali u njihovim grupama. Ne samo da nisu i ne pomažu župi kao zajednici da zaživi zajedništvo, nego dugo su pokreti jedni druge optuživali i jedni drugima osporavali karizme. To je opasnost kad su članovi »primorani« posvetiti više vremena grupi ili zajednici. Tada se stvara getoizacija i zajednice i zajedništva i svega što ih povezuje: samo ovaj način slavljenja euharistije, samo ovakva katehizacija, samo ovo iskustvo, samo ovaj odgoj, samodostatnost koja ne vidi da Duh Božji djeluje jednako i drugdje te da drugdje ima i boljih ljudi. ⁴³ Ako se dogodi da svećenik, jer ne zna više kako ljude zainteresirati za vjeru, povjeri župljane nekima od pokreta, nerijetko se događa da oni zauzmu monopol u župi i da nisu više oni na usluzi pastiru nego je pastir na usluzi određenoj grupi u župi. ⁴⁴

Kod seminara ne može se govoriti o zajedništvu, nego samo o nekim malim »vježbama« zajedništva: staviti susjedu ruke na rame, pogledati ga u oči, nasmiješiti mu se, pomoliti se za nj, nepoznatoga koji ostaje nepoznat, prvi i posljednji put. To je jedino što se u masi od tzv. zajedništva može iskusiti. Kad bi se to i provodilo u župi, s tim bi se dogodilo isto kao sa svakom praksom: pretvorila bi se u bezosobni običaj. Psihološka bi istraživanja mogla pokazati koliko na seminarima »namjerno« ima bijega od zajedništva u veliku masu i koliko je to vezano uz osobne probleme nekomunikativnosti voditelja seminara koji više ne zna govoriti osobno nego samo »poučavati« i to izdaleka ili putem »terapija«, za što mu molitve izvrsno pomažu. Bijeg odnosno skrivenost je osigurana, intima zaštićena. ⁴⁵

Liturgija je još uvijek kod nekih, posebno neokatekumena, privatnost pokreta. Spremni su biti na liturgijskom slavlju u župi, ali će opet imati »svoju liturgiju« koju će organizirati prema svom nahođenju i svojim duhovnim potrebama. Liturgijsko slavlje »u svim ili gotovo svim grupama i pokretima ... živi se u ozračju topline potpuno zatvorene u grupu, pospješeno s određenom kreativnošću u obredima i ritmu, s kolektivnim izražavanjem; riječ i obred izvan teološkog značenja koje, naravno, nije odbačeno ... žive se s emocionalnim naboji-

⁴² Usp. P. J. CORDES, *Nav. dj.*, str. 215. PCL, *Nav. dj.*, str. 231-232.

⁴³ Usp. A. FAVALE, *Nav. dj.*, str. 574.

⁴⁴ Usp. B. SECONDIN, *I nuovi protagonisti*, str. 40.

⁴⁵ Sve ono što je objavljeno, smije i ima pravo biti podvrgnuto kritici. Tako i djela »karizmatika« koja u nas poprilično niču. U svojim knjižicama i na seminarima npr. p. James često spominje svoj nekadašnji kompleks povučenosti. No vođenjem seminara i javnim govorenjem o tom svom nekadašnjem problemu on ipak prilično jasno pokazuje da taj svoj problem nije riješio, nego ga je samo »sakrio« u masu s kojom niti ne može osobno kontaktirati. Također mnoge tzv. »terapije« jesu bijeg od osobnoga Boga, čovjeka kao osobe i veoma često puta te su »terapije« nemali bijeg od osobne odgovornosti i zauzimanja same osobe koja je podvrgnuta »terapiji«.

ma.«⁴⁶ Upravo je liturgija ta koja nas od nas samih prenosi na druge, na zajedništvo. U liturgiji nije bitno, kao uopće u duhovnosti, što ja osjećam, nego da ja spoznajem iznutra što se tu događa, bez obzira na moje osjećaje. Riječ Božja gubi svoj misterij, jer se neprestano tumači i neprestano se nju želi navoditi na osobno osjećanje ili proživljavanje, i to u samom liturgijskom činu. Nije li to povreda onoga što donosi »*Naputak o nekim pitanjima suradnje vjernika laika u svećeničkoj službi*«, gdje u poglavlju »Homilija« stoji: »Poučni uvodi i svjedočenja ne smiju poprimiti takva obilježja koja bi ih mogla miješati s homilijom.«⁴⁷

Liturgijska slavlja na seminarima sigurno su valjana, ali su u nekim točkama upitna. Molitva vjernih pretvara se u neukusne molitve »iscjeljenja«, gdje voditelji seminara izlažu svu anatomiju i spominju sve moguće bolesti. Najgore je kad »točno« znaju imena onih koji su »ovoga trenutka« ozdravili od točno određene bolesti makar ne bilo toliko bolesnika nazočnih na euharistijskome slavlju (tada se kaže da je ozdravio čak netko tko tu nije nazočan). Posebna se, u pravom smislu riječi, neozbiljnost vidi kad voditelj (iscjelitelj) pita masu tko je npr. osjetio da ga više glava ne boli. Tada gotovo svi dižu ruke, kao i kad ih isti pita tko je osjetio Duha Svetoga. Samoga Duha Svetoga voditelj seminara »zaziva« na euharistijskome slavlju, obično poslije pričesti, kad se svi umire i kad glazba počne sve jače i jače bučati. »Odjednom« voditelj počne »govoriti u jezicima«, masa oduševljena plješe jer ju je Duh Sveti pohodio (teška teološka hereza, jer gdje bi Duh Sveti mogao biti nazočan ako ne na euharistijskome slavlju i kamo je nakon molitve upućene njemu u kanonu mise »otišao«?).⁴⁸

Svjedočenja, već sam spomenuo, doimlju se neukusno i ishitreno, a uglavnom su »probrana« od strane pomoćnika voditelja seminara. Ne postoji mogućnost provjere istinitosti, jer se svjedok brzo opet zamota u svoju anonimnost i izgubi u masi. Svjedočenja se baziraju uglavnom na nepreispitanim »čudima« ozdravljenja (u čemu svi sudjeluju pljeskom) i na neobičnim, također nepreispitanim, »pohodnjima« Duha. Histerija mase i osjećaj da se skoro svima događaju čuda, viđenja, poruke česta je karakteristika ovih skupova, koja se prelijeva i u euharistijska slavlja.

Poseban su problem na seminarima tzv. ozdravljenja. Već sami plakati poziva na takve »karizmatičke« seminare, bilo da se radi o domaćima ili stranim

⁴⁶ B. SECONDIN, *I nuovi protagonisti*, str. 222.

⁴⁷ *Naputak o nekim pitanjima suradnje vjernika laika u svećeničkoj službi*, KS, Zagreb, 1998., str. 29 (3,2).

⁴⁸ Ovo se posebno odnosi na »seminare« koje je u Hrvatskoj vodio p. James, na kojima nakon pričesti zaziva Duh Svetoga i »liječi« osobe nazočne ili nenazočne. Očito iscjelitelji u tome pogledu nisu složni. Naime, dok će J. Manjackal »liječiti« i preko interneta, De Grandis (*Služba ozdravljanja*, Zagreb, 2001.) i Betancourt (*Ustani i hodi*, Rijeka, 2001.) traže da se iscjeljuje osobe tjelesno nazočne pred »iscjeliteljem«. Svi se pozivlju na Isusova liječenja.

voditeljima, imaju obvezno riječ »ozdravljenje« ili »iscjeljenje«. Nije bitno što Krist rane liječi i Krist ozdravlja. Bitno je da masa na seminare dolazi ili da ozdravi ili da vidi čudo ozdravljenja. Masa nije na to ničim i nikim prethodno pripremljena, i tu se ne događaju onakva čuda o kojima se »svjedoči«. Jedni će ostati uvjereni da se toliko ozdravljenja zaista dogodilo, drugi će se razočarati, nijedni neće dobiti pouku, ni prije ni poslije, što je čudo i što je ozdravljenje ne u širem nego u pravom smislu riječi, jer voditelji seminara s tim riječima podosta manipuliraju i značenje tih izraza skraćuju što je moguće više i prikazuju posve jednostrano.

Svjedočenja pokreta uglavnom se odnose na njihova, sigurno pozitivna, iskustva u pokretu, a imaju prizvuk poziva učlanjenja u pokret kako bi čovjek mogao imati ista iskustva, umjesto da se ta iskustva, kako sam gore rekao, prenose na cijelu zajednicu.

Metode inicijacije, kojima se želi zaživjeti sakramente inicijacije, ponekad imaju magijske primjese i neki elementi nalikuju azijskim sektama.

Ono što negativnoga Favale nabraja za »alternativne religiozne pokrete« u mnogim stvarima vrijedi i za pokrete i gibanja u Katoličkoj Crkvi: ekskluzivizam, separatizam, liderstvo i podložnost lideru, inspiriranom i vođenom od Boga te stoga božanski nepogrješivom i nedodirljivom, koji traži nešto što će obilježiti posebnost zajednice (čit.: što će je isključiti, odvojiti od drugih, što može biti i uporaba samo crnoga vina za misno slavlje), elitizam, osjećaj straha, kazne, posjedovanje svih rješenja i recepata za sve prigode.⁴⁹ Svijet je previše shvaćen kao poprište borbi, kontrasti između svijeta i duha su preveliki. A ipak »svijet nije provincija koju Crkva mora okupirati, mjesto jedino propasti i zla. Svijet-povijest je prostor koji pohađa Duh Božji koji donosi ...'uskrsne' znakove oslobođenja.«⁵⁰ Osobito seminari i tzv. duhovne terapije oslikavaju svijet kao bolestan i čovjeka u svijetu kao bolesnoga koga treba liječiti i koji se *odmah* mora obratiti i koga se *odmah* ili barem vrlo brzo može izliječiti. Time mistagogija može zadočiti elemente magije.⁵¹ U svezi s time previše se naglašava i u pokretima, a po-

⁴⁹ Usp. A. FAVALE, *Nav. dj.*, str. 31. Što se »recepta« tiče, u nas je najeminentija knjižica A. RECHENBERG (priredila), *Molitva koja liječi (sa seminara prof. dr. Tomislava Ivančića). Mala kućna ljekarna...*, Teovizija, Zagreb, 1996.

⁵⁰ A. FAVALE, *Nav. dj.*, str. 568.

⁵¹ Usp. T. IVANČIĆ, *Dijagnoza duše i hagioterapija*, Teovizija, Zagreb, 2002. Navodim samo jedan primjer uvida radi: terapija protiv raznih ovisnosti, kojima je, prema knjizi, uzrok manjak nježnosti majke od začeca djeteta do šestog mjeseca rođenja, provodi se ovim putem: evangelizacijski navještaj na temelju prvokršćanskoga katekumenata, zatim agape-terapija, eirene-terapija, molitve za oslobođenje, sv. misa (str. 258-261). Prilično samouvjerena dijagnoza (majka često puta u ulozu žrtvenoga jarca) i pomalo magijske-alkemijske molitve koje podsjećaju na sastojke lijekova (ili ih oponašaju), u kojima se nalaze određeni grami ovoga i određeni grami onoga elementa, koji se onda svi zajedno miješaju. Može li se ovisniku *jednako*

sebno na seminarima proročka karizma (koja je daleko od iste karizme starobiblijskih proroka) i dobiva se dojam kao da se ona »zaziva« posebnim »tehnika- ma«, bilo pjesmom bilo drugim gestama. »Često su se biskupi u vrijeme posljednjih biskupskih sinoda žalili radi 'kolonizacije' koja se vuče u ime 'kršćanskog identiteta', govoreći o totalitarnim mitovima i religioznim integracijama koje proizlaze iz novih crkvenih pokreta koji se predstavljaju kao 'karizmatičke aristokracije'«. ⁵² Neprijatelji ovih pokreta i seminara su dakle: strogi perfekcionizam koji se traži od ljudi, manjak postupnoga rada za koji vođe moraju imati suradnike u svećenicima direktno uključenima u pastoral, neprihvatanje slabosti i legitime sumnje, traženja. Vođa pokreta, još više seminara, ispada kao veliki mag ili vrač – koji se, nažalost, dosta dobro zna uživjeti u tu svoju ulogu centralne ličnosti. To vrtoglavo karizmatičko liderstvo na seminarima djeluje odbijajuće na one koji u pastoralu žive i rade danonočno i to je jedan od razloga koji onemogućava dijalog između »svakodnevnoga« i »svetkovinskog« pastora. I kod laika postoji ista ta opasnost koju već neki nazivlju »neoklerikalizam«: kad laik »klerikalizira« a klerik mu postaje samo na usluzi. ⁵³

Valja također uzeti u obzir istraživanja koja su u svijetu već učinjena s članovima pokreta i, posebno u sjevernoj Americi, sa sudionicima raznoraznih seminara. Specijalizirana istraživanja su pokazala da se na takvim skupovima radi o vrlo velikom broju ljudi s krizom identiteta, ljudi u strahu pred nesigurnostima u društvu i u Crkvi, ljudi koji su iznutra razočarani u strukturu, ljudi psihički labilnih. ⁵⁴ Iscjeliteljski-ozdravljajući seminari, koji djeluju na principu sugestije-autosugestije, za takve su ljude još pogubniji. ⁵⁵ Naravno da će »zdрави« i svi oni koji žive osjećaju Kristovu prisutnost u svojoj svagdašnjici teško odlaziti na takve seminare. Koliko se god mase ljudi okupljale na tim seminarima (zato jer su rijetkost pa čovjek može tri dana za to žrtvovati!), oni u sebi vrlo malo nose socijalnu dimenziju. U njima je individuum okrenut sebi, svojim brigama i svojim bolestima; tu je naglašen bijeg u intimistički svijet, a angažman koji iz tih susreta niče ne tiče se socijalne skrbi, angažiranja u politici i gospodarstvu, pokušavajući ih mijenjati s kršćanskih stajališta, nego se promatra koliko Duh i preko mene, na moju zapovijed, može činiti čuda, umjesto da mene potiče na

djelotvorno, ako ne i bolje i sigurnije, pomoći i bez ovakvih dijagnoza i ovakve vrste terapija? Već po Rogersu, Frommu, Franklu i tolikim drugim psiholozima to bi svakako išlo. Vjerujem da je duhovna pomoć osobama s takvim ili bilo kojim drugim problemima sasvim drugim »metodama« vrlo učinkovita.

⁵² B. SECONDIN, *I nuovi protagonisti*, str. 207.

⁵³ Usp. *Isto*, str. 209-211.

⁵⁴ Usp. *Isto*, str. 220.

⁵⁵ Usp. I. H. SCHULTZ, *Das autogene Training*, Georg Thieme Verlag, Stuttgart, 1976., posebno IX. pogl., str. 323-349.

konkretno djelovanje. Kreativnost u obredu na seminarima rasterećuje čovjekovu emocionalnost, ali ne donosi konkretne zaključke »za bolji svijet«. Tako se stvara neomistika, koja je uočljiva kod karizmatika, kod neokatekumena, kod fokolarina i tolikih drugih.⁵⁶

Sama »ozdravljanja«, prednost koja se daje instinktima, spontanosti (u koju ulazi vrlo malo od onoga što se, pod tom riječju, događa na seminarima i ponekad kod pokreta), nekontrolirana sloboda, pretjerano blaženstvo kao »duhovna drogiranost«, pretjerano veselje koje se poistovjećuje s neposrednim iskustvom Boga, ekstaza, religiozna psihoza – sve se to danas naziva *povratak Dionizija*.⁵⁷ Seminari se ne bave puno, niti to vremenski mogu s obzirom na program koji su si stvorili, konkretiziranjem evanđelja, konkretiziranjem iskustava koja je netko na seminarima stekao, gotovo da se riječ »župa« uopće ne spominje. Svi voditelji seminara rade uglavnom po istome kalupu, bilo u Hrvatskoj bilo u svijetu. Iste elemente koriste Ivančić, Linić, Sudac, kao i Manjackal, Betancourt, Mac Nutt.

Također nije točno da se bave katehezom, jer kateheza uključuje itekako ljudski razum i za nju tri dana nisu dovoljna, što zna svaki onaj tko odrasle priprema na sakramente inicijacije. Sama priprema za njih *isključuje* katekumene od prisustvovanja euharistijskom slavlju. Kateheza za odrasle seminari sigurno nisu, jer ne poučavaju u vjeri nego se baziraju, kako smo rekli, najviše na emocionalnom doživljaju ne vjere nego obreda u koji ih se gestama uključuje i na uključivanje potiče. »Kad razum spava, bude se nemani« (Goya). Nemani mogu biti: erupcija nesvjesnog, histerična euforija, bijeg u privid, prednost instinkta.⁵⁸ Sve to dovodi, kad razum i osjećaji ne idu zajedno – do niza »manija« i »izama«, čime možemo zaokružiti sve dosad izrečene negativnosti pokreta, gibanja i seminara: čudomanija, karizmomanija, iskustvomanija, uspjehomanija, demonomanija, senzacionalizam, kvijetizam, emocionalizam, fundamentalizam, elitizam, prozelitizam, narcizam, getizam, intimizam, biblicizam, neofitizam, liderizam, nadalje nedostatak dijaloga, supervizije, prihvaćanja bratske opomene i mijenjanja onoga što su oni sami ustalili.⁵⁹

Traženje iskustva potisnulo je u pozadinu solidnu teološku formaciju, a da ne govorimo o trajnoj teološkoj formaciji. »Iskustvo koje ne odgovara dogmatškoj i teološkoj istini u napasti je da postane iskustvo apokrifno, subjektivno, izmišljeno i krivo shvaćeno kao da je kršćansko.«⁶⁰ Opasno je tražiti iskustvo radi

⁵⁶ Usp. B. SECONDIN, *I nuovi protagonisti*, str. 222.

⁵⁷ Usp. *Isto*, str. 222.

⁵⁸ Usp. B. SECONDIN, *Segni di profezia nella Chiesa*, str. 298.

⁵⁹ Usp. P. SCHIAVONE, *Il discernimento dei gruppi*, Editrice Rogate, Roma, 1981., str. 91-142.

⁶⁰ J. CASTELLANO, *Carismi per il terzo millennio*, str. 83.

iskustva, pretpostavljajući ga čak Bogu. Može se reći da se inzistiranjem na iskustvu, osobito na seminarima, vrši određeno nasilje nad iskustvom, jer i neposjedovanje iskustva (po receptu) je jedno iskustvo, čak i pozitivno! Tko nema iskustva koje mu se sugerira, njemu se, na direktan ili indirektan način, za to pripisuje krivica: nije dovoljno »protočan« za Duha ili su se čak u smetnju uključile neke druge »sile«: postnatalne, prenatalne traume ili problemi koje su mogli nositi davni preci, a mi ih sve nosimo sada u sebi.⁶¹

Iskustvo je na seminarima usko vezano uz područje lijepoga i čudesnoga (govorenje u jezicima, proroštva, ozdravljenja, odmaranja u Duhu). Iz te riječi gotovo je potpuno istisnuta, posebno na seminarima, a i u pokretima, riječ prihvaćanje patnje, križa, boli. Ako o tome danas govorimo, onda radimo, kako neki »iscjelitelji« kažu, protiv evanđelja koje želi da svaki čovjek ozdravi. Jedino nam nije poznato i nijedan nam iscjelitelj nije jasno rekao mogu li svi kršćani u ime Isusa ozdravljati ili samo neki, i ako neki, koji su to?⁶² Zašto je Isus išao u smrt, zašto su toliki sveci mirno i s ljubavlju prihvaćali patnju – ne kao mazohizam – što stoji u papinom dokumentu »Spasonosno trpljenje«, o tome nema nikakvih »poruka« ni sa seminara niti iz pokreta.

Samački život, nedostatak dijaloga sa subraćom i mnoge je svećenike privelo k pokretima i vuče ih na seminare u želji da oni, koji stalno nešto duhovno pružaju, i sami to duhovno iskuse (o svojim duhovnim iskustvima inače osobe duhovnoga zvanja vrlo teško međusobno govore i razmjenjuju): »Mnogi svećenici i redovnici ušli su masovno u te pokrete s jednom 'naivnom' žeđi za iskustvom i narcizmom simbioze.«⁶³

Iste te elemente koriste i ostali karizmatički iz drugih kršćanskih zajednica.⁶⁴ Međutim, ne možemo reći da ovi seminari i pokreti doprinose ekumenizmu više nego drugi koji za istu stvar rade na drugačije načine. Činjenica je da ovi pokreti i seminari, posebno seminari ozdravljenja,⁶⁵ zbližavaju kršćane. Međutim i onaj drugi, »suprotni tabor«, i oni drugi koji uočavaju negativnosti i kamo one vode

⁶¹ Usp. T. IVANČIĆ, *Dijagnoza duše i hagioterapija*, Teovizija, Zagreb, 2002.

⁶² Usp. F. M. NUTT, *Guarire. Carisma e ministero di guarigione*, Editrice »Il Dono«, Mantova, 1998. Iz knjige nije posve razvidno je li svećenička služba uvijek vezana uz karizmu liječenja.

⁶³ B. SECONDIN, *Segni di profezia nella Chiesa*, str. 283.

⁶⁴ Usp. CH. D. SANDER, K. M. FUNKSCHMIDT, V. MIELKE (izd.), *Pfingstkirchen und Ökumene in Bewegung*, Verlag Otto Lembeck, Frankfurt, 2001.; P. D. HOCKEN, *Ein Herr, ein Geist, ein Leib*, Vier-Türme-Verlag, Münsterschwarzbach, 1993.; D. SPORNHAUER, *Die Charismatische Bewegung in der Bundesrepublik Deutschland. Ihre Geschichte und Theologie*, Lit-Verlag, Münster-Hamburg-Berlin-London, 2001. Trebalo bi doista posebno obraditi ovu temu da se vidi koliko su pokreti kršćane međusobno zbližili i u čemu i koliko su ih međusobno udaljili i u čemu.

⁶⁵ Usp. F. M. NUTT, *Nav. dj.*, U cijeloj se knjizi navodi zajedništvo katolika i protestanata u iscjeljivanjima.

razne grupe i seminare također nalaze zajedničke točke među raznim kršćanima u borbi protiv negativnosti a za dobro ne samo jedne grupe nego cijele crkvene zajednice. Posebno su snažni tu oni koji su i sami određeno vrijeme bili članovi pojedinih pokreta ili karizmatskih grupa.⁶⁶

No ni ekumenizam se ne može provoditi bez solidne teološke naobrazbe i trajne teološke formacije, nedostatak koje mnogi biskupi ubrajaju u jednu od važnih negativnosti kod pokreta, kako članova tako i vođa. Bez nje nije moguće voditi grupe niti držati seminare niti provoditi ekumenizam. Biskupi se žale kako odgovorni za pokrete i grupe imaju površno znanje Sv. pisma i siromašno teološko znanje »(dogmatska praznina«), što može proizvesti – i doista proizvodi – ne male štete.⁶⁷ Kod voditelja seminara, terapija, pokreta nalaze se i teološki netočna i heretična razmišljanja. Nema naznake da se ona mijenjaju. Duhovnost, ako ne počiva na jasnim temeljima dogme i morala, nije duhovnost. Duhovnost je put veoma blizak svim kršćanskim vjerama, a svoj obol ekumenskom zbližavanju može dati samo onda kad se ne pojavljuje kao new age, nego kad progovara s jasnih teološko-dogmatskih stajališta.

Putovi dijaloga

Nakon što smo vidjeli kako crkvena hijerarhija pokušava na internacionalni način tražiti putove dijaloga s pokretima i gibanjima u Crkvi u globali, valja nam ići u lokalnim crkvama tim istim putem.

Sa strane lokalne Crkve, za koju se i dalje neprestano kaže da je njezina jezgra *župa*, treba doći inicijativa (ako već nije došla sa strane pokreta, koji su možda prvi na teritoriju trebali reći tko su i što žele, a ne kao prvi korak tražiti odmah da ih se prizna što prije od strane samoga vrha crkvene hijerarhije) da se predstave »novi pokreti« i »nova gibanja« (seminari, terapije) u lokalnoj Crkvi i da dotični čuju pitanja, sumnje, osjećanja, konkretne prijedloge onih s kojima bi ovi, prema svemu onome što su papa i ostala hijerarhija Crkve dosad rekli, nužno morali surađivati. Potrebno je upoznati pokrete, njihovo nastajanje, način

⁶⁶ Usp. R. EBERTSHÄUSER, *Die Charismatische Bewegung im Licht der Bibel*, CLV, Bielefeld, 1995. Kao bivši karizmatik snažno se suprotstavlja poistovjećivanju karizmatika s prvom Crkvom koji uporno žele produljiti »50 Duhovskih dana« na današnje vrijeme.

⁶⁷ Usp. P. SCHIAVONE, *Il discernimento dei gruppi*, 116-119. U istraživanje pokreta i seminara i u poznavanje njih spadaju – objektivnosti radi – i negativna svjedočanstva ljudi koja se uglavnom prešućuju dok se za druga gotovo obvezno traži odlaženje na pozornicu i pljesak. Sami »isejelitelji« (i strani i domaći) javno mole ljude koji su nešto pozitivno doživjeli – osobito čudo – da im to jave. Nema spomena da zamole i one druge koji su doživjeli negativnosti da im se i oni jave.

življenja, cilj, konkretne ponude za suradnju s mjesnom Crkvom: biskupijom i župom.⁶⁸

Budući da pokreti i seminari sami sebe u Crkvi predstavljaju kao nešto »novo«, iz toga je razloga na njima da to novo konkretno pokažu. Papa im je u dovoljno navrata rekao, hvaleći ih, da *moraju* biti odraz toga novoga življenja koje navješćuju.⁶⁹ »Doprinos svake grupe ili pokreta crkvenoj obnovi ovisit će o načinu s kojim će oni znati integrirati svoje snage sa snagama ostalih dijelova naroda Božjega, u suglasju s pravcima Crkve koja je na službi Gospodinu u svijetu i upravo je zbog toga na službi ljudima. Crkva puno očekuje od ovih zajedničkih udruživanja snaga i karizmi ...«⁷⁰ Ako znamo da je Crkva postojala prije pokreta i pastoralno djelovanje prije seminara, onda se ne treba čuditi što se od onoga što se novo u Crkvi događa traži ne da se to novo podloži starome, nego da surađuje sa starim. Ono što je dobro ostat će i na jednoj i na drugoj strani, ono što je loše samo će tako nestati i na jednoj i na drugoj strani. Tu treba poštivati »pravilo prvenstva« utoliko ukoliko onaj tko dođe treba predstaviti sebe i svoj program. Valja poštivati pravilo: niti je sve staro za odbaciti, niti je sve novo za prihvatiti. Treba se predstaviti transparentno, ne reći do određene granice, a onda će dalje saznati što se u grupi događa onaj tko postane njen član (negativan primjer neokatekumena i pozitivan primjer redovničke zajednice koja unaprijed svakome članu daje upoznati pravila i konstitucije).

Također bi bilo važno ozbiljno poraditi na statističkim podacima o broju pripadnika grupama, pokretima, koliko ozbiljno članovi shvaćaju karizmu svoje grupe ili pokreta, koliko je provode u život, koliko surađuju sa župom, koliko članova odlazi ili prelazi u drugu grupu i zašto. Na seminarima bi trebalo vidjeti koji slojevi ljudi na njih dolaze i zašto. Što oni očekuju od seminara, što od njih očekuju svećenici koji na njih dođu i što će od toga primijeniti na svojoj vlastitoj župi?

Svaka župa ima neprestano »superviziju« i kontrolu od strane ordinarijata i ekonomata biskupije. Tko je npr. odgovoran za središte »Tabor« u Samoboru, tko snosi odgovornost za hagioterapiju osim njihovih utemeljitelja? S kim vođe ovih ustanova, u koje zalazi veći broj ljudi u našoj mjesnoj Crkvi, provode tzv. supervizije, osim ako ih provode sa svojim istomišljenicima? Tko vodi računa o tome koliko je ljudi tu tražilo pomoć, koliko ih ju je dobilo, a koliko ih se je osjećalo razočaranima ili još gore? Odgovornost za svakoga čovjeka ne bi nas

⁶⁸ Usp. A. FAVALE, *Nav. dj.*, str. 5.

⁶⁹ Ono što Talijanska biskupska konferencija u dokumentu »Kriteriji crkvenosti« (br. 16) kaže, to važi i to je zadaća svake druge pokrajinske Crkve koja pokretima »osigurava prostor autonomije ... i očekuje njihovu posebnu (ja podvukao) suradnju u pastoralnom programu.« Pokreta i seminara doista ni u jednom pastoralnom programu biskupije ili župe nema.

⁷⁰ A. FAVALE, *Nav. dj.*, str. 569.

smjela ovdje ostaviti indiferentnima niti odgovorne tako neodgovornima da slušaju samo jedan glas i da na takva mjesta nužno ne postave supervizore koji će u mjesnom biskupu imati osobu kojoj će odgovarati za svoj posao.

Prianjanje jednoj grupi ili pokretu ili odlazanje na seminar nosi sa sobom duhovnu, ali i psihološku potrebu koju treba uočiti. Treba stvarati svijest da nitko – ni pokret, ni grupa, ni pojedinac – ne posjeduje svu istinu ni sve karizme. Evanđeosko služenje očituje se u suradnji i poslušnosti lokalnoj Crkvi kad se ona tiče izgradnje zajednice. Razlikujmo pritom poslušnost od poslušnosti. Valjda je svakome jasno da je teža poslušnost jednoga svećenika na župi od poslušnosti drugoga koji dobiva dozvolu putovati po svijetu i držati seminare.⁷¹

Grupa nikada ne smije biti bijeg od nečega, jer onda osoba ni u grupi neće doživjeti svoju osobnost. Grupa u Crkvi ima, kao i seminari, temeljnu zadaću u tome da čovjeku pomogne živjeti i u velikoj zajednici, među ljudima koje nije sam odabrao. To je ista uloga koju u psihologiji ima »dinamika grupe« uz koju se pojedinac ne vezuje trajno. »Čovjek postaje dio grupe, pokreta, udruge ne radi bijega od osobnih kršćanskih odgovornosti ... nego da nauči, zajedno s drugima i uz njihovu potporu, dozrijevati u osobnoj vjeri i rasti u osobnoj sposobnosti služenja ljudima.«⁷² Da bi se to moglo ostvariti, voditelji grupa, pokreta, ne isključujući ni u kom slučaju seminare, morali bi voditi ozbiljnu brigu oko motivacija koje nekoga dovode da priđe pokretu ili da želi sudjelovati na seminaru duhovne obnove (i da to budu zaista seminari duhovne obnove, a ne nikakvih tzv. »iscjeljenja« sa svom neukusnom anatomijom). To je naporan posao, ali nužno potreban da bi ljudi ostali tamo kamo su došli, a ne da otiđu frustriraniji i bolesniji nego prije. Za to su tu na raspolaganju drugi svećenici, a ne da pripomognu pri ispovijedanju mase. To ne znači ni u kom slučaju da se umanjuje »karizma« vođe pokreta ili voditelja seminara, samo se želi pripomoći da dotični s njom trijezno raspoložu, jer im je dana kao dar i zadatak izgradnje zajednice; ni za što drugo! I liderima-vođama potrebna je suradnja drugih, jer sve ne mogu i sve ne znaju sami. To bi bio znak preuzetosti. Osobito je sve ovo važno za mlade ljude koji traže osobnost i koji se lako navezuju i oduševljavaju. Oni se mogu izvrsno osjećati

⁷¹ Uopće vjerujem da je veliki nedostatak voditelja raznoraznih duhovnih seminara, koji se jasno očituje na njihovim nastupima, što uglavnom nemaju iskustva na župi niti iskustva »pustinjek«. Biskupi za gotovo sve druge djelatnosti svećenika traže iskustvo župe, a ovdje, gdje bi ono oblikovalo seminare, ono se zanemaruje. Vođe i voditelji trebali bi provesti izvjesno vrijeme ne kao pomagači nego kao voditelji jedne od težih župnih zajednica i morali bi provesti, osobnoga pročišćavanja radi, određeno vrijeme u nekom kontemplativnome samostanu, ne povlačeći se tamo radi sebe nego živeći svagdašnjicu povučena života u zajednici. Jedno je i drugo, vjerujem, neophodno potrebno da se osoba pročisti i da iz vida ne izgubi stvarnost. Ako želimo prosuđivati duhove, teško ćemo to moći ako voditelji budu oni koji sve sami odlučuju, kojima je dovoljno da su od mjesnoga biskupa dobili blagoslov.

⁷² A. FAVALE, *Nav. dj.*, str. 576.

u grupi, ali uopće ništa ne osjećati prema mjesnoj i univerzalnoj Crkvi. To je već stručno provjereno.⁷³

Zajednice i seminari moraju biti u službi cijele Crkve, a za to im je potrebna suradnja cijele Crkve! Crkva se ne smije identificirati s jednom grupom i s jednim seminarom. Isto važi za molitvu, euharistijsko slavlje. Nikad se ne smije smetnuti s uma upravo *naviještanje* da Crkva Kristova postoji prije svih današnjih pokreta i seminara i da s prestankom onih koji su svoju ulogu izvršili ili su je krivo shvatili Crkva neće prestati živjeti. Pokreti i grupe ne žive za sebe i svoje članove niti im je uloga pribavljati sebi nove članove, nego se moraju dati na uslugu i pozabaviti u župi bilo mladima koji traže posvuda, često na krivim putovima i krivim sredstvima, ostvarenje svojega života, bilo potrebnima, bilo molitvenim grupama itd. Tada će takvi biti od velike koristi i objueručke prihvaćeni od onih koji se muče u pastoralu s uvijek istim problemima, postizujući uvijek iste rezultate. To će pokrete osloboditi onoga što mnogi zamjećuju da ovi traže a sami nemaju: dijalog (i u samim grupama, gdje je više sve podređeno poslušnosti liderima) i prihvaćanje pluralnosti.

Sinoda biskupa u Rimu 1987. god. postavlja pitanje što se tiče pastoralu u biskupiji: »... do koje je točke karizma jednog 'pokreta' – kako ga zamišlja i živi njegov 'utemeljitelj' – nedodirljiva stvarnost i vrijedna da se prihvati bez ikakvih promjena u lokalnoj Crkvi ...; koji odnos treba biti između pokreta/grupe i kanonskih župnih struktura? Zna se da 'pokreti' uglavnom župu drže 'sterilnom' i bez perspektiva te nastoje 'monopolizirati' svećenika/župnika za vlastite funkcije.«⁷⁴ Kao što se vidi, neprestani problem i jedino rješenje toga problema je da pokreti i seminari mogu obnoviti župe i dati im novo lice *samo* u dijalogu sa župom, koliko god ona sterilna bila. Također, s druge strane, treba tražiti kriterije prihvaćanja pokreta i seminara »budući da njihova integracija u 'lokalnu Crkvu' stvara trajne probleme i napetosti, posebno što se tiče njihove 'karizmatičke' specifičnosti.«⁷⁵ Ona mora biti privedena »na mjeru« kad znamo da karizma i institucija nisu dvije različite stvarnosti, nego dva različita oblika iste, *karizmatičke* stvarnosti Crkve. Tako su i hijerarhija i institucija također u pravom smislu riječi karizma.⁷⁶ S druge strane, svaka se karizma na neki način institucionalizira, bilo preko grupe bilo preko terapije ili seminara. Eklezijalnost je jednako važna za karizmu kao i za instituciju. Biskupska sinoda 1977. god. između bitnih elemenata koji Crkvu čine Crkvom kaže da je eklezijalnost također »priznavanje osobnih ograničenosti i potrebe upotpunjenja sebe u suradnji s drugima.«⁷⁷ Odatle

⁷³ Usp. *Isto.*, str. 476.

⁷⁴ B. SECONDIN, *I nuovi protagonisti*, str. 73.

⁷⁵ *Isto*, str. 41.

⁷⁶ Usp. *Isto*, str. 161-162.

⁷⁷ *Isto*, str. 173.

važnost pitanja koja si moramo svi zajedno postaviti, i najodgovorniji za mjesne Crkve, ne samo hoćemo li imati crkve pune ili prazne, sjemeništa puna ili prazna, športske dvorane napunjene masom a crkve prazne, ponekad seminare a bez razmišljanja kako poslije, nego: »Koja će se Crkva roditi od ovoga načina življenja Crkve: Crkva koja se posvećuje promociji *prve* klase ili Crkva prijateljica *siromašnih* i *na rubu društva*? *Lokalna* Crkva i utjelovljena ili *paralelna* Crkva koja se nastoji domoći poluge institucije? *Sekta čistih ...* ili *Crkva narod ...*«⁷⁸ Plodnost karizmi i autentičnost življenja grupe i potreba seminara očitovat će se – gdje drugdje ako ne na župi, kad bude animirana cijela zajednica! To se ne događa zato jer se ove stvari događaju mimo zajednice. Ne smijemo zaboraviti da je biskupska sinoda 1987. god. izrijeком tražila da karizmatici moraju sebe podlagati pastirima Crkve, voditi dijalog s drugim oblicima karizme, priznavati i druge religiozne tradicije, a španjolski biskupi predlažu za suradnju: dijalog, prihvaćanje kritike, *pastoralno praćenje* grupa, pokreta, seminara, promocija pozitivnih iskustava.⁷⁹ Koliko god pozitivnosti u pokreta bilo, nije *sve* i nisu *svi* pokrenuti od Duha. Ni karizmatici nisu uvijek poslušni Duhu, lako drže i naviještaju kao da od Duha dolazi ono što proizlazi iz njihovih granica i slabosti.⁸⁰ Jedna molitva i duhovnost, jedno pozitivno molitveno iskustvo ne može se nametati svima: »Lider pokreta ne može biti isključivi učitelj molitve budući da Crkva ima učitelje molitve druge vrste i s drugom tradicijom«, kaže biskup Plotti.⁸¹

Također bratstvo i intimnost koje pokreti toliko cijene »imaju vrijednost u onoj mjeri u kojoj imaju snage dati svjedočanstvo ljubavi i ići ususret svijetu kojega ne krasí harmonija nego napetosti i konflikti. Duhovnost mora pokazati osobnu snagu u zalaganju za slabe i koji su bez nade, u darivanju sebe siromašnima i obespravljenima. Za pravoga Isusovoga učenika posljednje mjesto nikad nije sramota.«⁸² Ne radi se, dakle, samo o djelovanju pokreta u župi i seminaru za župu u njenom pastoralno-duhovnom življenju, nego i o njenom *karitativnom* življenju i djelovanju. Crkva u svom internacionalnom i lokalnom pogledu *jest* Crkva samo i tek onda kad *zajedno* sluša riječ Božju, slavi euharistiju i karitativno djeluje.⁸³ Dosad pokreti nisu učinili ništa novoga na tome području

⁷⁸ *Isto*, str. 146.

⁷⁹ *Usp. Isto*, str. 173-177.

⁸⁰ *Usp. Isto*, str. 195.

⁸¹ A. PLOTTI, cit. u *Isto*, str. 217.

⁸² K. LEHMANN, *I nuovi movimenti ecclesiali: motivazioni e finalità*, u: *Regno-documenti* 32, (1987.), str. 30.

⁸³ *Usp. M. ŠPEHAR, Caritas i dragovoljni rad, Caritas Nadbiskupije zagrebačke, Zagreb, 2001.; M. ŠPEHAR, Euharistija poslije euharistije, u: Riječki teološki časopis* 9 (2001.), 1, str. 143-160; M. ŠPEHAR, *Živjeti iz vjere – Caritas, u: Bogoslovska smotra* 69 (1999.) 1, str. 107-124.

niti su dali veći poticaj ostalim vjernicima da provode djelotvornu ljubav. Na masovnom okupljanju ljudi na seminarima niti se ne spominje karitativno djelovanje. Sve je usmjereno – i samo euharistijsko slavlje i sve molitve – prema iscjeljenju. Hagioterapija u nas i druge tzv. duhovne terapije u svijetu nisu u svoju terapiju uvele kao projekt služenje u smislu dragovoljstva kao najbolju terapiju i za psihičke probleme čovjeka,⁸⁴ a da ne govorimo o ozdravljenju njegove »duhovne duše«. Egocentričnost, samodopadnost, getoizacija, elitizam i sve ekscentričnosti, koje smo već nabrojili kao negativnosti u pokretima i na seminarima, najuspješnije se rješavaju u najkonkretnijim situacijama ljudskoga življenja, kada se čovjek susreće sa stvarnošću križa. To se događa u dragovoljnome radu, u volontarijatu koji je danas u nekim redovničkim zajednicama nezaobilazna odgovorna točka. No valja naglašavati, upravo radi trodimenzionalnosti vjerničkoga življenja, da volonterstvo ne proizlazi iz kriza niti dragovoljna ljubav postoji zato da čovjeka izvuče iz kriza (premda to doista najbolje čini), nego jer smo pozvani ljubiti Boga u konkretnome bližnjemu i jer nam je zadaća biti solidarni s njim i jer moramo učiniti da »radost i nada, žalost i tjeskoba« svakoga čovjeka postanu moja osobna radost i nada, žalost i tjeskoba (GS 1). Dragovoljstvo nije alternativa, nego je stil života, i nije monopol kršćana.⁸⁵ Crkva nije obnovljena zato što ima mnoštvo pokreta i udruga,⁸⁶ nego kad vjernička »svakodnevnica govori o evanđeoskim vrijednostima sa susjedima, sa siromasima, s marginaliziranim, s došljacima, sa starcima, u zdravstvenim, pravnim, društvenim, kulturalnim strukturama.«⁸⁷

Dijalog će morati odgovoriti na pitanja kao što su: »... do koje točke 'proživljavanje religioznog' ide prema prilagodbi dionizijskoj kulturi prolaznoga, iracionalnoga, senzacionalnoga? 'Iskustva svetoga' koliko imaju naivnoga i sladokusnoga fideizma i kako uspijevaju izbjeći trgovanju s misterijem koji služi spektakularnosti koja bi htjela biti svjedočenje, a u biti je samo bučna 'veselica'?'«⁸⁸ Obnova u Duhu, seminari, pokreti moraju ponuditi *zajedno* iskustvo agonije i rađanja, smrti i porođajnih bolova, Getsemanija i Uskrsa. Sve ovo spada u eklezijalnost, jer Crkva ne može bez naviještanja i jednoga i drugoga; pogrešno je, u ime evanđelja, naviještati samo onaj radosni »ili«. Eklezijalnost nije prepuštena slobodnoj volji i vrednovanju pojedinca ili male grupe, jer nisu oni sami

⁸⁴ Usp. D. GOLEMAN, *Intelligenza emotiva*, Rizzoli, Milano, 1999., str. 100-101.

⁸⁵ Usp. B. SECONDIN, *I nuovi protagonisti*, str. 225-226; B. SECONDIN, *Segni di profezia nella Chiesa*, str. 292-296.

⁸⁶ U svijetu se broji od 40-60 milijuna samo onih koji pripadaju Karizmatičkom pokretu obnove. Broj im polako opada možda upravo zbog upornoga traženja emocionalnih iskustava (vidjenja, čuda, ozdravljenja itd.). Usp. B. SECONDIN, *I nuovi protagonisti*, str. 90.

⁸⁷ B. SECONDIN, *I nuovi protagonisti*, str. 229.

⁸⁸ *Isto*, str. 232.

Crkva, niti sami-niti samo autentični. Crkva ne može biti »sva pneumatološka«, »sva katekumenska«.⁸⁹

Molitva mora prestati biti magijsko-taumaturška,⁹⁰ bazirana samo na osobnim iskustvima i željama za spektakularnošću, ne smije imati neprirodne funkcije, ne smije biti demoniziranje, beskrupulozno nuđenje već preživjelih oblika molitava prošnje.⁹¹ Katekizam Katoličke Crkve mora nam biti baza za učenje i poučavanje u molitvi, posebno na skupovima kao što su seminari i u pokretima koji bi trebali biti »škole molitve«.

Danas pokreti često puta govore za sebe kako pokušavaju zaživjeti prvu Crkvu. Prvu se Crkvu ne može imitirati,⁹² nego živjeti danas one komponente koje je ona imala u početku (prema Dj 2,47; 4,21.33; 5,11), ne isključujući »dijeljenje dobara«, koje se obično isključuje ili interpretira po osobnom nahođenju odnosno želji. Ne samo to, nego seminari i pokreti odgovorni su i pred Crkvom i pred društvom za poboljšavanje života Crkve i društva. Tu se trebaju stvarati jake političke, kulturne, gospodarske, znanstvene osobnosti. To bi morali biti centri koji angažiraju i pojedinca i grupu na kršćanskom izgrađivanju svijeta.⁹³ Inače duhovnost visi u zraku, odnosno ne postoji, jer nema je tamo gdje nije konkretna. Crkva koja bi nijekala konflikte, neriješena pitanja (Crkva nije terapija za rješavanje svih pitanja), koja sebe predstavlja u ljepšem svjetlu, koja niječe da nije uvijek to lijepo svjetlo, takva Crkva ne može služiti čovječanstvu na putu prema boljitku.⁹⁴

Svaki je pojedinac u Crkvi pozvan biti odsjaj univerzalne Crkve, nikako s pretenzijom da su pojedinci ili grupe ili seminari ono što bi Crkva trebala biti.

⁸⁹ Duh Sveti ne može biti na službu nama, našim karizmama i potrebama. »Duhovsko« gibanje vodi nužno prema doksologiji jednoga i trojstvenoga Boga, inače ne može govoriti o Duhu. Usp. A. M. TRACCIA, *Spirito Santo*, u: L. BORRIELLO – E. CARUANA – M. R. DEL GENIO – N. SUFFI (ur.), *Dizionario di mistica*, Libreria Editrice Vaticana, Città dell' Vaticano, 1998., str. 1166.

⁹⁰ To je osobito slučaj na seminarima, na kojima i domaći i strani vođe seminara iznose svu čovjekovu anatomiju, kao da time žele potkrijepiti »znanstvenost« svojih molitava za iscjeljenje, dajući im na taj način magijski karakter. Bez toga te bi molitve doista mogle biti prave spontane molitve Bogu svemogućemu. Ovako je takva molitva – počam od samoga voditelja-predvoditelja molitve »utemeljena na magijsko-taumaturškim iskustvima, nekontroliranoj erupciji nesvjesnoga, zaraznim željama za 'spektakularnošću' ponovno čisto materijalno preuzimanje starih 'praksi' recikliranih u neprirodne funkcije ...« B. SECONDIN, *Segni di profezia nella Chiesa*, str. 240.

⁹¹ Nisu svi stari oblici molitve zastarjeli, ali je simptomatično vraćanje na »uspješne« svece. Usp. u nas ponovno vraćanje na molitve sv. Judi Tadeju i sv. Riti, posebno razloge za moljenje njima; prvi – ako ne i jedini! – razlog je njihova uspješnost u uslišanima.

⁹² Usp. R. EBERTSHÄUSER, *Nav. dj.*, str. 26-28, 32-33.

⁹³ Usp. A. FAVALE, *Nav. dj.*, str. 587; B. SECONDIN, *Segni di profezia nella Chiesa*, str. 287.

⁹⁴ Usp. B. SECONDIN, *Segni di profezia nella Chiesa*, str. 291.

Crkva je iznad njih. Mi smo svi *zajedno jedna Crkva*. U njoj lokalne Crkve nisu komadići univerzalne Crkve, niti je univerzalna federacija lokalnih. Još manje tu pretenziju mogu imati grupe, a još manje seminari. Grupe spontano nastaju i kad izvrše svoju ulogu mogu nestati; seminari traju kratko vrijeme i onda završavaju. Nakon svega toga ostaje lokalna Crkva kao župa, kao biskupija! Obogaćena je ovima onoliko koliko je među njima došlo do suradnje. Ne traži se utapanje pokreta i grupa u župu, ali se traži da se njihova univerzalnost konkretno očituje na lokalnoj razini. Zato nije točno da je početni entuzijazam nekih biskupa prema pokretima i ostalim gibanjima u Crkvi prešao u »strah od konkurencije«, nego jer se dogodilo udaljavanje jednih od drugih umjesto da grupe i seminari obogate već postojeće strukture. Nedostajao je dijalog. »Novi pokreti rođeni su u Crkvi i u njoj se moraju izgubiti«,⁹⁵ ne u smislu nestajanja nego služenja. Treba, što je također važno za dijalog, prestati govoriti o »novome« i »različitome«. »U onoj mjeri u kojoj njihovo djelovanje bude konkretno i diskretno moći će učiniti pastoral lokalne Crkve dinamičnijim i bogatijim, a njihova će nazočnost biti više cijenjena i njihovo služenje priznato.«⁹⁶ Suradnja je moguća onda kad se ne smetne s uma da je i župa po sebi »karizmatična«.

Univerzalni poziv na svetost pokazuje se samo konkretno. »Danas postoje opasnosti od krivih duhovnosti ili jer su malo uklopljene u pravu teologiju ili jer su stvorene od programa pobožnosti i askeze.«⁹⁷ Također ne smijemo smetnuti s uma da je duhovna obnova u našem životu moguća samo ako Bog intervenira sa svojom milošću koja nema veze s onim što bismo mogli nazvati »instant duhovnost« i »instant terapije«. Duhovnost ne možemo materijalizirati, nego nam je ona darovana u »Pismu i predana u nauku, liturgiji i pastoralu Crkve.«⁹⁸ Bog u duhovnosti mora ostati »Deus absconditus«. Činjenica je da smo duhovnu dimenziju u župi zapostavili administracijom i pastoralom u kojemu kao da nema mjesta za duhovnost. Ipak nam papa i naši biskupi stavljaju svetost u pastoralni program župe. Svetost nije u jednom trodnevnom seminaru za razdoblje od par godina. Također liturgija ne smije biti »svojtanje« Boga i kreiranje po vlastitom nahođenju, što zadaje više zbunjenosti nego pravoga odnosa prema liturgijskome slavlju.⁹⁹

Općenito treba dati Bogu puno prostora u osobnome životu i životu zajednice, pokreta, seminara. Ne zadržavati Tabor, ne provocirati ni njega ni pedesetni-

⁹⁵ J. CASTELLANO, *Nav. dj.*, str. 121.

⁹⁶ *Isto*, str. 130.

⁹⁷ *Isto*, str. 233.

⁹⁸ *Isto*, str. 214.

⁹⁹ Usp. J. RATZINGER, *Duh liturgije. Temeljna promišljanja*, Ziral, Mostar-Zagreb, 2001., str. 49.164-166, 169.172-173.

cu, jer Tabor je trajao vrlo kratko, a pedesetnica svega pedeset dana, nakon kojih su apostoli doista iskušavali dnevno što je križ.

Što se svećenika tiče, tu se autori koji su se pozabavili problematikom pokreta i gibanja u Crkvi svi slažu da svećenik koji predsjeda jednoj župnoj zajednici upravo radi nje ne bi smio biti član niti jednoga pokreta. Dakle, kao u politici: ne bi smio pripadati niti jednoj stranci. Njemu je župa pokret i njegova duhovna obitelj. Biskupi izražavaju žaljenje što im već neki sjemeništarci-bogoslovi više osjećaju poziv služenja svom pokretu nego biskupiji. Isto se traži od članova redovničkih obitelji. Oni su dužni prije svega poslušnost svojim poglavarima, a ne vođama grupa. Oni već imaju jednu karizmu. Postajući članovima grupe ili pokreta, počinju razvijati drugu karizmu i prijanjati drugoj obitelji, ne bez štete za onu prvu za koju su prije opredijelili. Očito traže nešto što u svojoj karizmi nisu našli. Kad bi živjeli karizmu svoje redovničke zajednice, ne bi na nju nakalamljivali još jednu karizmu. Tako stvaraju paralelnu duhovnost, paralelne molitve, paralelnu poslušnost, a to ni za njih ni za redovničku zajednicu nije dobro. To rađa vidljivim i ne malim napetostima, radi kojih se neki članovi pokreta, kad se nađu pred odlukom, radije odlučuju za pokret, napuštajući svoju zajednicu.¹⁰⁰

Bitni dio dijaloga je supervizija. Nužno je za »duhovnost duhovnih da se s njima vrši provjera ili, ako hoćemo, evanđeoska konfrontacija ... s jedne strane duhovni ne prihvaćaju da budu stavljeni pod pitanje, s druge strane crkve ne znaju uvijek stvoriti klimu povjerenja nužnoga za prihvaćanje prosudbe.«¹⁰¹ To je, iznad svega, zadaća biskupa. Kanadski biskupi imaju u biskupijama ljude odgovorne za dijalog s pokretima i karizmaticima. »Biskup ima pravo i dužnost posjećivati udruge i zahtijevati od istih sve podatke koje drži korisnima imati što se tiče njihovoga života i aktivnosti ... Zadaće biskupa što se tiče udruženja i pokreta veoma su široke, kompleksne, zahtjevne. On mora prosuđivati, pomagati, koordinirati, bdjeti i po potrebi ispravljati i čak opominjati.«¹⁰² Tu bi naročito važna morala biti transparentnost ako se želi zajednički raditi u pastoralu. Biskupi ne bi smjeli više pozornosti posvećivati grupama koje sada jesu, ali ne moraju biti, ne-

¹⁰⁰ Usp. A. FAVALE, *Nav. dj.*, str.582-583; B. SECONDIN, *Segni di profezia nella Chiesa*, str. 285; J. CASTELLANO, *Nav. dj.*, str.136-144; CH. HEGGE, *Il Vaticano II e i movimenti ecclesiali. Una recezione carismatica*, Città Nuova, Roma, 2001., str. 113-114.124.

¹⁰¹ P. SCHIAVONE, *Nav. dj.*, str. 158. Tko kod nas »kontrolira«, odnosno vodi računa – na onaj način na koji biskupija vodi računa o župi (koja biskupiji polaže račune za sve svoje pastoralno-ekonomsko djelovanje) – o našim voditeljima seminara i ostalih duhovnih »usluga«? Ne radi se o kontroli u grubom smislu riječi, ali biskupima mora biti poznato kako uspješno djeluje i koji su problemi u hagioterapiji, u »Taboru«, što to propovijeda Sudac, sve to u smislu suradnje i boljega djelovanja. Ne zaboravimo da je župa dužna svoja izvješća (mjesečna i godišnja) davati biskupiji. Nije li normalno da ih daju i gore navedeni i drugi?

¹⁰² PCL, *Nav. dj.*, str. 217-219.

goli onima koji tu jesu i ostaju, kao ni seminarima koji kratko traju za razliku od neprestanoga djelovanja na župi. To nije davanje prednosti nekome, nego posvećivanje pozornosti onome što je trajno.

Dijaloga ne može biti bez zajedničkih refleksija na područjima: ekleziologije, pastorala, liturgije, duhovnosti, općenito teologije i Biblije.

Govoreći o seminarima i pokretima, namjerno sam uglavnom izostavljao riječ »karizma«, naziv koji ili ovi sami sebi pripisuju ili im to čine drugi.

Moramo odmah znati da pojam »karizma« ima puno šire značenje nego kako ga prikazuju pokreti i seminari. Ovdje ne želim razvijati teološki traktat o karizmi nego samo ukratko iznijeti njezino značenje u suvremenoj Crkvi. Karizme nisu nadomjestak sakramenata nego iz njih proizlaze. Zato će se reći da netko ima karizmu življenja sakramenta krštenja. Drugi vatikanski sabor će se pozabaviti karizmama i darovima Duha, od kojih karizma nije jedini dar. Svi darovi i sve karizme, bilo posebne bilo redovne, dane su i darovane radi određene službe. Svakoga čovjeka Bog obdaruje nekom karizmom, ali svi ne moraju dobiti posebne karizme. Drugi vatikanski sabor nije rekao sve o karizmama niti je dovoljno precizirao što one jesu.¹⁰³ Karizma ne može ići mimo hijerarhije, jer je i hijerarhija shvaćena kao karizma. Zato je zajedništvo jedna od temeljnih karakteristika karizma. To je prvi dio onoga glavnoga što karizma mora imati, a to je *služenje*. Zato se svatko tko osjeća da je dobio karizmu – kao nezasluženi dar – njom neće hvaliti jer zna što mu je činiti. Dakle, karizma je služenje, a ne zapovijedanje. »Ozdravi«, »obradi se«, »otidi« – sve su to zapovijedi koje ne moraju imati nikakve veze s karizmom. Lakše je reći nekome da ozdravi nego bolesnoga njegovati. Lakše je održati seminar od tri dana i otići nego svaki dan biti s istim ljudima i slušati iste nevolje. Lakše je govoriti »u jezicima« negoli jezikom zastupati potrebnoga i obespravljenoga. Lakše je dijeliti recepte nego tražiti rješenja s čovjekom u nevolji. Koja je karizma veća, i tko može reći da nije dobio ovu »drugu« nego samo onu prvu karizmu ... Važno je također znati da karizme nisu »gotovi« darovi. One su pomiješane s ljudskim slabostima, granicama, pogreškama.¹⁰⁴ Kad govorimo o njima, obično ih pridajemo »samo« pokretima i voditeljima seminara, a one se *jednako* nalaze u molitvenoj, biblijskoj grupi, u župnim vijećima, u onima koji u župi služe na najneznatnijim, ali ne manje važnim poslovima. Zato svaka karizma u sebi sadrži nešto osobitoga i vjernost svojoj karizmi ne isključuje druge nego ih uključuje u jedno zajedništvo. Postoje kriteriji za eklezijalnost, ali također i za karizme: »Treba razlikovati barem četiri stvari: osobe koje sadržavaju grupu, često velikodušne i požrtvovne; idealnu zamisao koja podupire djelovanje koje mora biti ispravno; ideologiju ili doktrinalni sustav koji se

¹⁰³ Usp. CH. HEGGE, *Nav. dj.*, str. 45-57; također LG 4,7,12; AA 3.

¹⁰⁴ Usp. J. CASTELLANO, *Nav. dj.*, str. 64.

razvija oko temeljne ideje; naposljetku konkretna praksa: pastoralna, formativna, liturgijska, također socijalna, ekonomska, društvena. Prosudba se mora držati svih ovih aspekata, ne ograničavajući se na nakanama ili subjektivnoj dobroti osoba.«¹⁰⁵

Ovdje ne želim još posebno govoriti o značenjima riječi »čudo« i »ozdravljenje«, kojima se voditelji seminara naveliko služe, nego samo želim napomenuti da ove riječi imaju puno šire značenje nego što im se na seminarima pridaje. Čudo je jedna travka i čudo je kad netko prihvati i križ i patnju i bolest i strpljivo se s njom nosi. To je već i ozdravljenje. Dijalog s pokretima i voditeljima seminara nužno uključuje i pomnu analizu i ovih riječi, ali onda i dužnost voditelja da na seminarima dadu iscrpno značenje svih ovih riječi.

Posebno treba biti oprezan kad se govori o »ozdravljanju«. I tu se jednostrano misli na čovjekove tjelesne bolesti. »Iscjelitelji« uporno tvrde kako Bog daje nekima (svima?) tu karizmu govoreći da je ona nužno dokaz kako Isus hoće ozdraviti cjelokupnoga čovjeka. A što je s onima koji su bez hrane, bez odjeće, bez krova nad glavom, bez temeljnih ljudskih prava, bez posla? Zašto se još nije pojavio »iscjelitelj« za takve ljude (kao što još nijedan »iscjelitelj« nije čovjeku s kraćom nogom nogu produžio niti čovjeku bez ruke vratio ruku)? Bog koji preko »iscjelitelja« ozdravlja ljude od tjelesnih bolesti sigurno također ne želi da netko bude gladan, gol i bos, beskućnik, nezaposlen ... Da ne pitamo: što je s tolikim svecima koji su godinama bolovali ...?¹⁰⁶

Zaključak

Na kraju napomenimo: dijalog ne znači prihvaćanje svega kod drugoga niti odbacivanje svega, nego zajedničko prožimanje svega i odabir onoga što najbolje služi izgradnji svakoga čovjeka.

Ono što je kod nas u svezi sa seminarima i pokretima učinjeno je nedavna odluka HBK da se niti jedan seminar bilo gdje u biskupiji ne može održati bez dozvole mjesnoga biskupa. Time se nije uspostavio nikakav dijalog, za razliku od onoga što je dosad učinio Vatikan i što su konkretnoga poduzele mnoge druge biskupske konferencije. Hrvatski će biskupi ponešto progovoriti u dokumentu

¹⁰⁵ K. M. MARTINI, u: B. SECONDIN, *I nuovi protagonisti*, str. 197-198.

¹⁰⁶ Usp. A. PACCIOLLA, *Sugestione*, u: L. BORRIELLO..., *Nav. dj.*, str. 1180-1186. Interesantno je s kojom oprežnošću autor govori o »čudesnim ozdravljenjima«, ne niječući njihovu mogućnost, ali ih stavljajući barem pod lupu sugestije ili autosugestije. Ne boji se naglasiti da je za kršćansku teologiju najveće čudo uskrsnuće i euharistija. Sva su druga čuda ovima podređena.

»Na svetost pozvani« protiv traženja nekih posebnosti.¹⁰⁷ Teološko-pastoralni tečaj posegnuo je barem za jednim predavanjem o toj doista problematici i u nas. Valjda će slijedeći korak biti suočavanje »licem u lice« »karizmatika« i onih koji se takvima ne osjećaju i kojima se način djelovanja takvih u nekim stvarima ne dopada. To uopće ne znači svrstavanje ljudi na tabore niti podjela na dobre i zle. Nadajmo se da će se učiniti također nužna istraživanja na tome području u nas. I da će najodgovorniji i za posljednjega čovjeka na ovome dijelu svijeta reći što je dobro slijediti kod pokreta i seminara, a što ovi nužno moraju napustiti. I nadajmo se da nam se više neće dogoditi niti jedan seminar, a da prethodno pastoralni djelatnici određene mjesne Crkve *zajedno* ne vide sve što oni za taj seminar odnosno sudionike na njemu mogu učiniti: kako ih za nj pripremiti i kako ih poslije seminara voditi.

To sigurno spada u bit eklezijalnosti, za koju već službeno postoji 7 temeljnih kriterija pape Pavla VI.: hraniti se Božjom riječi, čuvati se neobuzdanog kritiziranja, čvrsta povezanost s mjesnom Crkvom, iskreno zajedništvo s pastirima i učiteljstvom, uklanjanje posebnosti i elitizma, misionarski rad, gajenje životne univerzalnosti.¹⁰⁸ Papa Ivan Pavao II. donosi 5 kriterija: primat poziva svakog kršćanina na svetost, odgovornost u ispovijedanju katoličke vjere, svjedočenje zajedništva, služenje ciljevima apostolata Crkve, prisutnost u ljudskome društvu.¹⁰⁹

Danas je dosta pogrešno shvaćena eklezijalnost: jedino kao pitanje je li određeni pokret priznat ili nije, je li nekome statut odobren ili nije. To bi moglo spadati u »duhovni infantilizam«, u koji također spada gotovo uvjeravanje kao da je »sada već« sve ostvareno. Treba napustiti »sperabamus« – »a mi smo se nadali« učenika na putu u Emaus (usp. Lk 24,21) i prionuti k Božjim iznenađenjima iz svakodnevice.

Ne bih mogao ne zaključiti izvrsnim razmišljanjem o ovoj problematici kardinala Martinija koji je već znao reagirati na razne negativnosti kod samih pokreta. Prva negativnost, prvo, kako on kaže, »skriveno zlo« sastoji se u tome što se neki drže »crkvom u Crkvi«, zatvorenima za suradnju s drugim i drugačijim crkvenim iskustvima, totalitarni i prema vlastitim članovima. Trebamo i mi, kao što je on to činio, »pozvati cijelu našu Crkvu ... na opći ispit savjesti ... Volio bih pomoći svima da pronađu pravu mjeru u odnosu između poštivanja pojedinačnog hoda dozrijevanja u slobodi i tople i zanosne zajedničke zahvaćenosti u zajednicama pripadnosti *unutar jedinog crkvenog zajedništva*« (podcrtao M. Š.).¹¹⁰

¹⁰⁷ Sve su učestalije želje za »izvanrednim pojavama« kao što su 'ukazanja' i 'objave' ...« u: HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Na svetost pozvani. Pastoralne smjernice na početku trećega tisućljeća*, GK, Zagreb, 2002., br. 10, str. 18.

¹⁰⁸ Usp. PAVAO VI., *Evangelii nuntiandi*, 58.

¹⁰⁹ Usp. IVAN PAVAO II., *Christifideles laici*, 30.

¹¹⁰ C. M. MARTINI, *Život po Duhu*, KSC, Zagreb, 1997., str. 16-17.

Duh jedinstva, Tješitelj, izvor je *različitih* karizmi, darova i službi, ne trpi podijeljenost niti uniformiranost.¹¹¹ Također valja napomenuti da traženje od strane pokreta da ih se prizna i prihvati *u ime pluralnosti* ne smije prijeći u vrbovanje ljudi za sebe *u ime uniformiranosti*. Upravo Martiniju drag citat iz Djela apostolskih: »... ima mnogo naroda u ovome gradu« (18,10) treba uputiti »karizmatike« na to da uvide kako ima puno karizmatika u svagdašnjemu životu, a da mnogi karizmatici sami toga nisu svjesni. »... Duh postoji, djeluje posvuda, postoji i djeluje prije nas, bolje od nas, više od nas.«¹¹² Pokreti ne smiju sebe predstavljati kao one koji su već našli, već savršeni. Zajednica, pokret, skupina treba »dopustiti da je drugi uznemiruje pa čak i da je dovede u pitanje ...« Treba imati Duha Božjega da bi se prihvatilo »izazov neugodnog prijatelja«, da bi se moglo »vrednovati dar uznemiravanja što ga predstavlja drugi i od nas različit«. Na kraju svatko od nas treba stati »pred sud Riječi Božje«.¹¹³ Budući da nijedan pokret i nijedna zajednica nije postigla konačni cilj, svakom pokretu, svakom lideru, svakom karizmatiku, svakoj zajednici treba *duh savjeta*. U tom smislu idu Martinijeva pitanja: »Potičeš li svoje članove na prakticiranje duhovnog vodstva, po mogućnosti življenog s osobama koje su dovoljno slobodne od napasti apsolutiziranja pripadnosti skupini? Jesi li svjesna da je tvoj pokret ili skupina samo 'jedan od puteva', jedan od mnogih puteva u Crkvi?«¹¹⁴ Naposlijetku, treba imati *duh umjerenosti*, jer danas se traže seminari koji će zanjati (ali ne pustiti korijenje). Naš se vjernički život ne smije pretvarati »u neko neumjereno ushićenje i zanos, nego zahtijeva prije svega djelatnu umjerenost ...«.¹¹⁵

Summary

CHARISMATIC SEMINARS OR RENEWALS IN THE LIGHT OF PLURALITY IN THE CHURCH

We are because of our human nature different as human beings. We distinguish one another by our external and internal appearances. For Paul, not only does this not pose a problem, but also, this all-great diversity provides the only opportunity that we become one body (cf. 1 Cor 12). This binds us together, but it is also fragmenting. Between the desire to be different (differentism) and the desire under any cost to be the same (uniformism) there exists a bridge that is called dialogue in plurality.

¹¹¹ Usp. *Isto*, str. 27-28.

¹¹² *Isto*, str. 30.

¹¹³ *Isto*, str. 36-37.

¹¹⁴ *Isto*, str. 44.

¹¹⁵ *Isto*, str. 53.

In the previous century there began to sprout in the Church various movements, renewals and seminars whose desire it was to awaken what had classical pastoral work become stagnant and therefore distanced people from the faith and from practicing their faith. However, the fact is, that these new movements have not taken root in the Church at the local level. The Pope has given much recognition to these modern movements within the Church, but he also cautions them, that they are still in their maturing. The Vatican and some national bishop's conferences have in the last few years taken serious notice and reflection on these movements. However, the personal fusion between those that are involved in daily catechises and pastoral work, and those that offer seminars and spiritual renewals or encourage membership to a particular spiritual movement, has not occurred. More often than not, those involved in the charismatic movement have by-passed if not even impaired pastoral work and catechesis in the local Church.

Movements and renewals have their positive aspects, but much is also negative which cannot be removed without dialogue with those who do not belong to these movements. The Church hierarchy emphasises the only solution: the inclusion of these spiritual movements, groups, spiritual renewals and seminars into the actual local Church. This long path can be achieved only through dialogue. It would also be of benefit to theologically reassert some terms that these movements have adopted: charism, miracle, healing. Diversity is possible only when we move together within one Church.

Key words: hierarchy, charism, miracle, healing, dialogue, plurality, new.